משנה · אחרונים · הגר״א · סדר טהרות

אליהו רבא על משנה כלים

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אליהו רבא על משנה כלים

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אליהו-רבא-על-משנה-כלים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 8
פרק ג 11
פרק ד 13
פרק ה 13
פרק ו 15
פרק ז 16
פרק ח 17
פרק ט 19
פרק י 21
פרק יא 24
פרק יב 25
פרק יג 26
פרק יד 26
פרק טו 28
פרק טז 29
פרק יז 31
פרק יח 32
פרק יט 33
פרק כ 34
פרק כא 36
פרק כב 36
פרק כג 37
פרק כד 38
פרק כה 39
פרק כו 39
פרק כז 40
פרק כח 41
פרק כט 43
פרק ל 44

פרק א

משנה א

אבות. אבות נקראו המטמאין אדם וכלים. אבל התולדות אין מטמאין אדם וכלים:
וטמא מת. אפילו כלים שנטמאו במת שהן אבי אבות הטומא' כמת עצמו. אין מטמאין אלא במגע כשרץ וש"ז ולא במשא. והיינו דקתני ליה גבי הנך דמטמאי במגע. וכן באהל אין מטמאין. והיינו דקתני סיפא חמור מכולן המת שמטמא באהל שהמת עצמו חמור מכל הנך דקתני:
במשא. הוא האדם המזיז את הטומאה אפילו במקל נקרא נושא את הטומאה:

משנה ב

למעלה מהם. כל למעלה מהם דקתני הוא טומאה כוללת חמור' משלפניו ואע"ג דאית ביה נמי איזה קולא משלפניו:
נבלה. נבלת חיה או נבלת בהמה בין טמא' בין טהורה:
שיש בהן כדי הזיה. כדי שיטביל הגבעולי' ויזה:
את האדם. שלשה דברים אינו נוהג אלא באדם. אין לך דבר שנטמא במשא אלא אדם. ואין מטמא בגדים בשעת חיבורו לטומאה אלא אדם. ואין עושה משכב ומושב ומרכב אלא אדם:
במשא לטמא בגדים במגע. אדם הנושא אותם מיטמא לטמא בגדים שנוגע בהן בשעה שהוא נושא את הטומאה. בין בגדים שעליו הנוגעין בגופו ובין בגדים שאין עליו אלא שנוגע בהן בידיו או בגופו. אבל בגדים שעליו שאינן נוגעין בגופו אינו מטמא. ולאו דוקא בגדים אלא כל הכלים חוץ מכ"ח שנוגע בהן בשעה שנושא את הטומאה. ורחמנא אפקי' בלשון בגדי' דבגדי' סתמייהו נגעי בגופיה ולמימר כל דנגע ביה בידיו או בגופו בשעה שנושא את הטומאה מטמא ואלו ב' טומאות נבלה ומי חטאת שיש בהן כדי הזיה חמורין מהחמשה טומאות שלפניהן בשני דברים. שמטמאין במשא. ואדם הנושא מטמא בשעת משאו בגדים וכלים שנוגע בהן:
וחשוכי בגדים במגע. הנושא אותן מטמא בגדים אבל הנוגע בנבלה ומי חטאת אינו מטמא בגדים אפילו בשעת מגעו שהוא מחובר לטומאה. וקתני לישנא דוחשוכי ולא קתני ואין מטמאין בגדים במגע כדתניא בתוספתא (פ"ה דזבים) והנוגע בצמר נבלה בנימי מרכב ובמי חטאת שיש בהן כדי הזיה מטמא שנים ופוסל אחד שאי אפשר לנוגע שלא יסיט. בקרן של נבלה ובעץ של מרכב ובמי חטאת שאין בהן כדי הזיה מטמא אחד ופוסל אחד. כלומר שצמר נבלה וכן מי חטאת אי אפשר ליגע בהן שלא יזיזם מעט

וכיון שמזיזם מטמא בגדים משום משא. והיינו דלא קתני ואין מטמאין בגדים במגע דהא מטמאין בגדים במגע הואיל וא"א למגע בלא היסט ומטמא משום משא. אלא קתני וחשוכי בגדים במגע שנמנעה טומאת בגדים במגע שאם היה אפשר למגע בלא היסט היה נמנעה טומאת בגדים במגע ואם אי אפשר מטמא בגדים משום משא אבל מגע נמנעה ממנו טומאת בגדים. ואלו שני דברים נבלה ומי חטאת שיש בו כדי הזיה ועוד להן שלישי שהוא מרכב אינם שוים מגעם למשאם שמשאם מטמא בגדים ומגען אינו מטמא בגדים. והא דלא תנא מרכב בהדייהו דאית ליה מעלה שהוא מטמא תחת אבן מסמא כדקתני סיפא:

משנה ג

למעלה מהן בועל נדה שהוא מטמא כו'. אע"ג דבועל נדה אינו מטמא במשא כי הנך חמשה דברים דקתני ברישא. מכל מקום הך מעלה אית ליה שמטמא משכבו דליתא בכל הנך דתני עד הכא:

תחתון כעליון. אפי' עשר משכבות זו על גבי זו עושה התחתון כהעליון ששוכב עליו אבל לא כמשכב ומושב של זב וסייעתו שיהא אב הטומאה. אלא כמגע זב שהוא ראשון. והיינו דאמרי' בגמ' כעליונו של זב שאינו אלא כמגעו. והא נפקא לגמרא משום דקתני התחתון כעליון משמע דעליון פשיטא ליה דמטמא ואי הוה כמשכב ומושב הזב עליון גופיה לא שמעינן דעושה משכב ואת תלי התחתון בהעליון. אלא בעליון נמי אין בו אלא טומאת מגע. וטומאת מגע פשיטא לן. וקתני שעושה משכב התחתון אע"ג דלא נגע ביה כהעליון שנוגע בו אלמא כולן לית בהו אלא טומאת מגע דהוי ראשון:

למעלה מהן זובו. בזכר יש ד' מעינות. זובו. רוקו. שכבת זרעו. ומימי רגליו. ובנקבה ג'. דמה. רוקה. מימי רגליה:

במגע ובמשא. ולא קתני שוה מגען למשאן כדקתני סיפא גבי משכב ומושב וה"נ הא שוה מגען למשאן דמטמאין נמי במגען אדם לטמא בגדים ונמצא נמי חמורין מנבלה ומי חטאת שיש בו כדי הזיה. היינו משום דקאי אבועל נדה שאין מטמא במשא כלל סגי ליה במאי דחשיב מעלה דמטמאין במשא וסיפא דקתני מעלה דמשכב אמרכב דמרכב נמי מטמא במשא קתני במשכב שוה מגעו למשאו. ואע"ג דבועל נדה אית ליה מעלה שעושה משכב. ומעינות אין עושין משכב. מ"מ במאי דמטמאין במשא אית להו מעלה אבועל נדה דלא מטמא במשא:

למעלה מהן מרכב. הוא הדבר שעשוי לישב עליו בפיסוק רגלים. ואע"ג דמרכב אינו שוה מגעו למשאו. ומעינות שוין מגען למשאן. מ"מ אית ליה מעלה טפי ממעינות. במה שהוא מטמא תחת אבן מסמא:

אבן מסמא. הוא שיש הפסק גדול בין הטומאה להדבר הנטמא בין מלמעלה בין מלמטה: והמרכב מטמא באבן מסמא. כגון אם מונח תחת המרכב אבן מסמא והניח אדם אפילו רק אצבעו מלמטה תחת האבן נטמא האדם לטמא בגדים שעליו וכן אם למעלה מן המרכב אבן מסמא והניח אדם אפילו רק אצבע למעלה על האבן נטמא האדם לטמא בגדים שעליו. אע"פ שהאבן הוא מפסיק ואין הכובד על האבן והאבן עצמה טהורה:

למעלה מן המרכב משכב. שמטמא ג"כ באבן מסמא ושוה מגעו למשאו. שאדם הנוגע בו ונוגע בשעת מגעו בבגדים וכלים מטמאין אבל המרכב אין שוה מגעו למשאו שאינו מטמא בגדים במגע. ולמעלה האמור כאן במשכב. הוא למעלה ממש. שמשכב חמור ממרכב במה ששוה מגעו למשאו אבל אין במרכב מה שאין במשכב. נמצא למד ג' חלוקי דינים. חמשה טומאות המנויין בתחלה ובועל נדה עמהן אין מטמאין במשא כלל. נבלה. ומי חטאת שיש בהן כדי הזיה. ומרכב. מטמאין במשא לטמא בגדים. וחשוכי בגדים במגע. וכל שארי טומאות שמטמאין במשא שוין מגען למשאן:

ואין משכב עושה משכב. שהזב עושה משכב כגון שהזב למעלה ותחתיו כמה מיני כלים ורובו של זב נשען עליהם. אם הכלים שתחתיו ראוין למשכב ומושב נטמאין אפי' תחת אבן מסמא לטמא אדם לטמא בגדים שעליו. ושאר הכלים שאינן ראוין למשכב ומושב טהורים לגמרי אפילו מטומאה קלה. וכשהזב למטה כל הכלים שעליו בין הראוי למשכב ומושב בין שאינו ראוי כולם טמאות אפילו על אבן מסמא אלא שכולם אינן טמאות אלא טומאה קלה שנעשי' ראשונים. ואדם בין שהוא למעלה מן הזב ובין שהוא תחתיו אפי' רק אצבעו לבד למעלה מן הזב ואפילו על אבן מסמא או תחתיו נטמא לטמא בגדים שעליו. ומשכבו ומושבו ומרכבו של הזב מטמאין אדם באבן מסמא בין מלמעלה בין מלמטה אבל אין מטמאין שאר כלים כלל אלא במגען שאין המשכב עושה משכב:

משנה ד

למעלה מן הזב זבה. אע"פ שהזב צריך ביאת מים חיים משא"כ זבה מ"מ יש לה מעלה על הזב במה שמטמאה את בועלה וזב אינו מטמא את האשה שבעל:

שהיא מטמא בביאה. שמטמא את הכלים שעמו תחת אהל אחד. ואף על פי שהמצורע קל מזב וזבה נדה ויולדת שהן מטמאין בהיסט אם הן מסיטין את הטהרה אבל מצורע המסיט את הטהרה אינו מטמא. מ"מ חמור המצורע במה שמטמ' בביאה:

שהוא מטמא טומא' שבעה. אף על גב דזב וזבה נדה ויולדת ומצורע נמי טמאים טומאת שבעה הני אינהו גופייהו טמאין שבעה אבל אחריני לא מטמאי אלא טומאת ערב אבל עצם כשעורה מטמא הנוגע בו טומאת שבעה:

חמור מכולם המת שהוא מטמא באהל וכו'. אע"ג דמצורע נמי מטמא בביאה דהיינו אהל. מצורע אינו מטמא אלא הוא וכלים ואדם תחת אהל אחד שדבר אחר מאהיל עליו ועל הכלים. אבל מת מטמא בשלשה מיני אהל שדבר אחר מאהיל עליו על הטהרה ושהמת מאהיל על הטהרה ושהטהרה מאהלת על המת. והיינו דקתני מה באין כולם מטמאין:

משנה ה

עשר טומאות. עשר מעלות זו למעלה מזו בטומאות הפורשות מגוף האדם:

ראה שלש. ולא קתני חזר וראה שלש. דאי שלש בלא שתים ושתים הא תנא ליה ראה שתים וכי ראה עוד אחת הו"ל ראה שלש:

אם היה מוחלט. ולא קתני חזר להיות מוחלט. דלא תימא אין מוחלט בלא מוסגר ומעיקרא הוה מוסגר. והדר למיהוי מוחלט. קמ"ל אם היה מוחלט דאפי' מתחלה משכחת לה מוחלט אם היה לו א' מב' סימני טומאה שער לבן או מחיה:

שאין עליו בשר כראוי. אבל אם אין עליו בשר כלל אף במגע ובמשא אינו מטמא:

משנה ו

והבכורים. בכורים לאו משום קדושת ארץ ישראל אלא שהיא חובת הארץ ואינה נוהגת אלא בארץ ישראל. אלא עומר ושתי הלחם מה שאין מביאין אותה אלא מא"י היא משום קדושת א"י:

משנה ז

ומסבבין אותו. ממקום למקום בתוך העיר ואינו קונה מקומו אבל אם יצא אין מחזירין אותו שאין מחזירין טומאה לעיר. והיינו דכתיב (ד"ה ב' כ"ו) גבי עזיהו ויקברו אותו עם אבותיו בשדה הקבורה אשר למלכים כי אמרו מצורע הוא. שקברוהו בשדה הקבורה אשר למלכים ולא קברוהו בקברות המלכים אשר בעיר כי אמרו מצורע הוא וישב חוץ למחנה ומת שם ולא יכלו שוב להחזירו לעיר שאין מביאין טומאה לעיר:

משנה ח

שאין זבין. מעלה זו היא מן התורה והוא תחלת מחנה לויה:

מחוסר כפורים. דאורייתא היא והוא תחלת מחנה שכינה. וכן טמא מת בכאן הוא בהכרת:

סמיכה ותנופה הוא בבעלים דוקא ושחיטה מצוה בבעלים:

משנה ט

הא דלא תני ת"ק שתויי יין דלא קא חשיב אלא אותן שחייבין על ביאת מקדש והשתוי בין האולם ולמזבח אסור. ובהיכל חייב. להכי בין האולם לא קתני ליה דלא מחייב. ובהיכל לא קתני ליה דהא בין האולם נמי אסור והיינו דלא תנא נמי מחוסר בגדים דהוה כשתויי יין. ור' יוסי פליג בשתויי להכי קחשיב ליה. זה הכלל שלש מחנות שבמדבר. מחנה שכינה ומחנה לויה ומחנה ישראל ומחנה שכינה נחלקת לשנים החצר לפנים מן הקלעים והמשכן של קרשים הרי ארבעה מקומות. וכנגדן יש כנגד כל מקום ומקום שלשה מקומות משונות בקדושתן זו מזו. כנגד מחנה ישראל הוא ארץ ישראל ועירות המוקפות חומה וירושלים. כנגד מחנה לויה הר הבית והחיל ועזרת נשים. כנגד החצר ממחנה שכינה עזרת ישראל עזרת כהנים בין האולם ולמזבח. כנגד המשכן ממחנה שכינה. האולם וההיכל וקדש הקדשים. והן י"ב מקומות. ובמשנה לא חשב האולם מפני ששוה להיכל ונשארו י"א מקומות. ופירשו הגאונים שא"י לא חשב ולא נראה. והרמב"ם אמר מתני' דקתני עשר קדושות ר' יוסי היא דסבר בין האולם ולמזבח שוה להיכל ודבריו נכונים. מיהא מתחזי דעזרת נשים דאסור טבול יום ליכנס לשם לא קא חשיב. דמתני' קודם תקנה שתקן יהושפט נשנית ולא היה רק עשר קדושות וטבול יום לבתר תקנה דיהושפט נשנה: אמרינן בגמ' גבי תקנה דטבול יום מאי החצר החדשה שחדשו בה דברים. לדעתן לא מפקא קרא מפשטיה ומאי חצר החדשה חדשה ממש שלא היה מקודם אלא אקשינן למאי נ"מ כתבי' קרא החדשה ומשנינן שחדשו בה דברים שתקנו שלא יהא טבול יום נכנס לשם:

פרק ב

משנה א

[**פתיחה**] **יב כלים הן**. כלי עץ. בגד. עור. ושק. וכלי חרס. כלי מתכות. כלי נתר. כלי עצם. כלי זכוכית. כלי אבנים. כלי גללים. כלי אדמה. שמנה מהן מקבלין טומאה מן התורה. עץ בגד עור ושק כתובים בפסוק אחד בפ' שרצים. כלי חרס. כתיב וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו וגו'. מתכות כתובים גבי מעשה מדין. הרי ששה כתובין בפירוש בקרא. שנים נתרבו מריבוי. כלי נתר מוכל כלי חרס. כלי עצם מוכל מעשה עזים שבפרשת מדין. אחד אין לו טומאה מד"ת והיא כלי זכוכית שטומאתם מד"ס. ג' טהורין לגמרי כלי אבנים כלי גללים כלי אדמה: [ע"כ פתיחה]

פשוטיהן טהורין. כל שאינו עשוי לקבל אע"פ שאם יניח עליהן איזה דבר יקבלו. הואיל ואין עשוין מתחלה לכך טהורין:
ומקבליהן טמאים. ואינן צריכין תוך ככלי חרס אלא שיהא עשוי לקבלה כמו שלחן וכיוצא בו. אבל כלי חרס צריך תוך. וכלי מתכת אפי' ראוי לקבלה לא צריך שאפילו פשוטיהן טמאין. שבכ"ח נאמר אל תוכו צריך תוך ובכלי עץ נאמר כלי משמע שצריך כלי:
נשברו טהרו. אבל כלי מתכות שנשברו ועשה מהן כלים חוזרים לטומאתן הישנה. וארבעה כלים הללו אין מקבלין טומאה אלא מכאן ולהבא. וכלי חרס וכלי נתר שנשברו טהרו ושוב אין להם טומאה לעולם:
כלי חרס וכלי נתר טומאתן שוה. הא דקתני הכא טומאתן שוה. הואיל וכלי נתר תו לא קתני ליה בכולהו מכילתין אלא זימנא חדא בשלהי מכילתא (רפ"י) להכי קתני ליה הכא טומאתן שוה ובכל דוכתי דאתניה לכלי חרס ה"ה כלי נתר שטומאתן שוה היא. ותו קמ"ל לאפוקי מדב"ש. כדתניא בתוספתא כלי נתר בש"א מיטמאין מתוכן מאוירן ככלי חרס ומאחוריהן ככלי שטף ובה"א כלי נתר הרי הן כך"ח לכל דבר. קתני הכא טומאתן שוה לגמרי כב"ה. וששה ספיקות יש בכל התורה כולה שעדיין בספיקן עומדין ג' לד"ה. וג' לב"ש. אנדרוגינוס באדם ספק זכר ספק נקבה. כוי ספק בהמה ספק חיה. פול המצרי ספק זרע ספק ירק. וג' לב"ש צלף ספק ירק ספק אילן. חולדת הסנאים ספק שרץ ספק חיה. כלי נתר ספק כלי חרס ספק כלי שטף. ובה"א כלי נתר ודאי מין חרס הוא:
ומטמאין מאחוריהן. כמ"ש תוס' ספ"ק דחולין (דף כ"ד ב') ובריש פ"ו דבכורות (דף ל"ח א') דאחוריהן היינו גבן אלא לטמא אחרים קרי אחוריהן כגון שנטמא תוכן מטמאין אוכלין ומשקין הנוגעין אפילו בגביהן וליטמא עצמן קרי גביהן והכי תנן בפ"ג דלקמן דכלי חרס שנטמא תוכו מטמא אחרים מגבו:
ושבירתן היא טהרתן. קמ"ל תלת. קמ"ל שבירתן מטהרתן עולמית ולא ככלי עץ וכלי עצם שאם חזר ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא אבל כלי חרס אפילו חזר ועשה מן השברים כלי טהור. וקמ"ל היא טהרתן ואין לה טהרה אחרת שכלי שטף טבילה מטהרתה וזו אין לה טהרה במקוה. וקמ"ל טהרתן ולא טהרת אוכלין ומשקין טמאין שאינן נטהרין בשבירה אע"פ שאינן נטהרין ג"כ בטבילה:

משנה ב

הדקין שבכ"ח הן וקרקרותיהן ודפנותיהן גרסינן. הדקין שבכלי חרס כ"ח שנשברו. וכולה מתני' בכ"ח שנשברו וקתני לה בתלתא בבי בין הן שנשארו הכלים ולא נשברו

אלא קצתן מלמעלה. וקרקרותיהן שלא נשאר אלא קרקעותיהן. ודפנותיהן שלא נשאר אלא דפנותיהן:

שיעורן כדי סיכת קטן עד לוג. גרסינן. ולא גרסי' מכדי. וקתני מתני' שיעורן של הנך גסטרי כדי סיכת קטן עד לוג שהכלי כשהיתה שלימה היתה מחזקת לוג:

מלוג ועד סאה כו'. תניא בתוספתא לוג כלמטה הימנו מלוג ועד סאה ברביעית סאה כלמטה הימנו מסאה ועד סאתים בחצי לוג. סאתים כלמטה הימנו מסאתים ועד שלש ועד חמש סאין בלוג חמש ולמעלה כלמטה הימנו:

רע"א. הן וקרקרותיהן. גרסינן:

כדי סיכת קטן. עד קדרות הדקות. גרסינן:

ואין להם דפנות. מה טעם קאמר מה טעם קרקרותיהן כל שהן מפני שאין להם דפנות. שאותן הכלים אין להם דפנות ושולים. אלא דפנותיהן משופעין ולמטה דבוקין זו בזו (בזה) הלכך אפילו נשברו כל דפנותיהן ונשתייר הימנו כל שהן הוו בית קבול וטמאין. אבל הדפנות טהורין ולא מטמאין משום גיסטרא שהן חלקים ואין מקבלין כלל:

משנה ג

ומחתה פרוצה. קמ"ל אפילו נשברה מעט מצד א': ועדיין אינו מיושב כי מ"ש הר"ש פרט למטה כו' משום שאין לו תוך וי"ל דמשאר טומאות ממעט ליה ולא מטומאת מדרס אבל הב"ד הגיה שהן טהורין כו' ואפי' מטומאת מדרס כדדרשי' כו' ותו א"צ לדברי התו"ח דהך כדדרשי' כו' קאי על דברי עצמו שהוסיף על הר"ב דאפי' מטומאת מדרס טהורין כדדרשי' כו'. (שה"מ):

וכבכב. קמ"ל כל המשמש כפוי טהור כדתניא בתוספתא זה הכלל כל המשמש כפוי בכלי חרס טהור:

וטפי שהתקינו לענבים. אע"ג דמתחלה לא נעשו לכך מהניא תיקונים שהתקינו:

וחבית של שייטין. אע"ג דאית לה תוך:

והחבית דפונה. ואע"ג דפחותה ואית לה תוך:

דפונה. לישנא דדופן הוא שנעשה בדפנותיה של המחץ כמין חבית סתומה ויש לה נקבים בדפנותיה שמשימין בהן את הידים ומוציאין בה את המחץ:

והמטה והכסא והספסל והשלחן. אע"פ שראוין למדרס מדרס כ"ח טהור:

והספינה. טהורה בין של חרס בין של עץ:

והמנורה. הוא שמשימין עליה את הקנים שנותנים בהן שמן ופתילה. ומנורה אין לה בית קבול:

משנה ד
ושאין בה טהור אע"פ שיש לו דפנות. הדפנות אינן עשוין לקבלה אלא להגן מפני הרוח:

משנה ה
וכיסוי חבית ניירות. גרסינן. ועל שם מקומן נקראים:

משנה ו
עד שלא נגמרה מלאכתה טהורה. תניא בתוספתא כיצד משערין אותה אם השבירה שוה ותוכה מאדים בידוע שעד שלא נגמרה מלאכתה נסדקה. כלומר דטיט שנשבר עד שלא נצרף שבירתה שוה ומן האש מאדים תוכה אבל משנצרף אם נשבר אין השבירה שוה כדרך כלי חרס שנשבר לא נשבר שבירות שוות אלא יש בהן בליטות עקומות וכן תוכה אינה מאדים מן האש אלא מלבין שאם תתן חרס באש מלבין:

משנה ז
נטמא חברו. ובכ"ח קתני נטמאו כולן. התם מאוירו קא מיטמא וכי נתלה השרץ באויר הלזביז העודף נטמאו כולן דתוך הלזביז תוך כולן הוא. אבל הכא בכלי שטף מאוירו לא מיטמא אלא במגע ומשום חבור קתני נטמא א' מהן נטמא חברו המחובר לו. שהלזביז מחברן ועושה את כולן ככלי אחד:

פרק ג

משנה א
שיעור כלי חרס ליטהר. למעלה מהנקב. או ליטהר כולו וכגון שנקבה בקרקעיתה שאינה מקבלת רביעית לא בקרקרותיה ולא בדפנותיה. דאי מקבלת רביעית הא תנן (פ"ב ב') הדקין שבכלי חרס וכו'. וזו היא טומאת גיסטרא. שבכל הש"ס במקבלת רביעית. ומה בין טומאת גיסטרא לטומאת כלי שהגיסטרא אם ניקבה כמוציא משקה טהורה וכלי בכונס משקה. וגיסטרא שנטהרה אין לה טומאה עולמית:
שיעורו בזיתים. זה הכלל אין בכלי חרס ליטהר אלא בזיתים אם לאוכלין ובכונס משקה אם למשקין ולהכשיר זרעים בכדי שורש קטן אלא לענין שלא יועיל צמיד פתיל הוא ברמונים. אבל ליטהר בזיתים הוא מיטהר ואפילו יחדו לרמונים לא מהני והא דתנן כל כלי בעלי בתים שיעורו ברמונים בכלי עץ:

משנה ב
חבית כו' דר"ש ר"א כו'. ר"ש אזיל בתר רוב תשמישו דחבית דהוה בגרוגרות רבי יהודה סבר הואיל ומניחין לתוכה נמי אגוזים היה עשוי לכך ולכך ומטילין אותו לחומרו

באגוזים מידי דהוה אעשוי לאוכלין ולמשקין ור"מ סבר הואיל ורוב כלי אוכלים בזיתים חבית נמי בזיתים:

והצרצור. היא כלי שמשקין בה שדות ויש בה סביבה כמו שינים ודרך השינים הולכין המים כמו גשם על פני השדה. והשינים נקראין מסרק של צרצור שנחלקו בה ר"א וחכמים בשלהי פירקא דלעיל. וכלי עצמה נקראת צרצור:

ושל אדמה שהוסק פיו בפתילה טהור. סד"א הואיל ואמרינן נר שניטל פיו טהור מכלל דפיו עיקר הכלי הוא ושל אדמה נמי כי הוסק פיו ליטמא דעיקר הכלי נצרף קמ"ל:

משנה ג

רביעית. אע"ג דתנן שיעורי טובא בדקין שבכלי חרס קתני רביעית. דסתם כלים מלוג ועד סאה נינהו דשיעורייהו ברביעית:

משנה ד

וטפלה בגללים. רבותא קמ"ל אע"ג דטפלה בגללים דלא מקבלי טומאה טמאה:

וטפלה בגללים כו' טהורה. לאו דוקא גללים אלא אפי' טפלן בדבר המקבל טומאה טהורה:

משנה ה

וכן בחדוק הקרויה. להודיעך כחן דרבנן אע"ג דקרויה צריכה לחדוק דעלולה היא להשבר וצריכה חזוק הואיל והשתא מיהת בריאה היא ולא צריכה לחדוק מטהרי רבנן:

משנה ו

יבלית כו' הנוגע בה טמא. אפי' לרבנן דפליגי עליה דר"מ ורבי שמעון. משום דמשקין שבפטסין מרככין את הפטסין וצריכה ליבלית:

משנה ז

הנוגע בחומר טמא. ג' מיני אדמה הן חומר חרסית וטיט. חומר שמטיח בו את הבנין שמתדבק יפה. חרסית הוא טיט של יוצרין שעושין ממנו כלי חרס ואינו מתדבק כמו חומר. וטיט שעושין מהן לבנים. והנוגע בחומר שמתדבק יפה טמא. ובחרסית שאינו מתדבק ג"כ טהור:

קומקום. המיחם הוא הכלי שמחממין בו החמין על האש. וקומקום הוא הכלי ששופכין בו המים חמין מן המיחם:

כלי נחושת שזפתן כו'. שמזפתין את הכלי לחזוק שלא תשבר ועוד מזפתין משום שלא יתקלקלו המשקין שבתוכה. וקתני כלי נחשת שזפתן לחזוק טהורין ואינן חבור שאין

צריכין לכך שנחשת חזק היא וא"צ חזוק ואם ליין שלא יתקלקל טמאין והוי חבור משום שצריכין לזפת:

משנה ח

יתר מצרכה כו'. כפי' הרמב"ם:

רבי יוסי מטהר בשניהן. ר"י לטעמיה דאמר כל שאינו יכול לקבל חמין כצונן טהור:

פרק ד

משנה א

חדוד. שכשנשבר נעשה בו עוקץ חד ומשוך והעוקץ מכריעו שאינו יכול לעמוד:

נטלה האוזן כו' טהור. דחרס היינו גיסטרא וגיסטרא שטהר שעה אחת שוב אין לו טומאה עולמית:

ור"י מטמא. דלית ליה הך סברא:

משנה ד

הפנימית עודפת הכל טהור. שאם נפל השרץ באויר הפנימית טמא אבל אם נפל בכל אוירי החיצונות טהור. שאין זה תוך אלא גב:

ממנה ולפנים. אם נפל השרץ טמא:

ממנה ולחוץ. אם נפל השרץ טהור שאין זה תוך אלא גב:

וחכמים אומרים הכל טהור. כ"מ שנמצא שם השרץ טהור. ואין טמא אלא אם נמצא באויר הפנימית כמו בפנימית עודפת:

פרק ה

משנה ב

היו ב' תנורים סמוכים כו'. אתאן לת"ק:

משנה ו

מעפר ולמטן כו'. שעפר מבטל אויר התנור ואם נמצא שרץ מעפר ולמטן שנמצא בתוך העפר מטמא במגע אם נגע השרץ בדופני התנור נטמא כל התנור ממגע השרץ. אבל אם לא נגע השרץ בדופני התנור אלא שמונח בתוך העפר. התנור טהור ולא נטמא מאוירו שהעפר ביטל את האויר ולא הוי כשרץ נתלה באויר כלי חרס. וכ"ת תיפוק ליה מכי נפל השרץ בעפר דרך אוירו של תנור נפל ונטמא התנור. תריץ אימא מקמי דקבע התנור להתם הוה השרץ:

מעפר ולמעלן. אם נמצא השרץ ע"ג העפר נטמא כל התנור מאוירו:
ונתן שם אבן. כהרמב"ם שנתן אבן להיות קרקע התנור דלרש"י והר"ש אבן דקתני למה ליה למיתנא:
אם מסיק מלמטן והוא נסוק מלמעלן. דרך האבן. הוה כאילו קרקעיתו הוא קרקע הארץ וטמא. אמרינן בגמרא מחלוקת בהיסק ראשון אבל בהיסק שני אפילו בצואר גמל. והא שמיע לן מדקאמרי רבנן הואיל והוסק מ"מ טמא ואי בהיסק שני מחלוקת מאי הואיל והוסק מה לי אם הוסק היסק שני מה לי אם לא הוסק. אלא הכא בהיסק ראשון וקאמרי רבנן הואיל והוסק מ"מ אפילו על פי הבור ונגמרה מלאכתו טמא דאי לא הוסק היסק ראשון טהור הואיל ולא נגמרה מלאכתו. ומדרבנן בהיסק ראשון ר"י נמי בהיסק ראשון ואמרינן ע"כ לא פליג ר"י עליה דרבנן אלא בהיסק ראשון אבל בהיסק שני מודה:

משנה ז

עד שיהא בארץ. כפי' הרמב"ם דאתנור קאי דאי אטפילה עד שתהא בארץ הול"ל אלא אתנור שיגרור את הטפלה שמתחת התנור והיא בין התנור לארץ עד שיהא התנור בארץ בלא חבור טיט:
חלקו לשנים כו' חלקו לשלשה כו'. סיפא פירושא דרישא דקתני חולקו לשלשה קתני סיפא בשנים נמי משכחת לה טהור שא' גדול וא' קטן הקטן טהור דלא הוי אלא מעוטו ובשלשה נמי משכחת לה טומאה שאחד גדול כשנים ואית ביה פלגא דכוליה ולא חשו בתנור אלא שיהא בה פחות מחציו אלא דלא אשכחן דליהוי כל חלקי התנור טהורין אלא בחלקו לשלשה וליכא פלגא בכל חד להכי אמרינן חולקו לשלשה:

משנה ט

תנור שבא מחותך כו'. גרסינן במתניתין כדתניא בתוספתא תנור שבא מחותך מבית האומן עשה למודין ונתן עליו טהור מרחו בטיט טמא משיסיקנו כדי לאפות בו סופגנין. נטמא וסילק את למודיו טהור החזירן לו טהור מרחו בטיט מקבל טומאה וא"צ להסיקו שכבר הוסק:

משנה י

זהו תנורו של עכנאי. עכנאי שם אדם שהיה עושה תנורים כאלו. והא דאמרו בגמ' שהקיפוהו הלכות כעכנאי זה וטמאוהו. דייק מדקא מדכר שמיה אתנור והא למה ליה למתני' לאדכוריה שמיה קמ"ל שהקיפו הלכות כעכנאי זה וטמאוהו:
של בן דינאי. זה היה תנורו של בן דינאי שהיה גזלן והגזלנים עושין תנורים כיורות הערביין הלכך אם יכול לעמוד בפני עצמו טמא:

משנה יא

עשה לה טפלה. שטפל את הנקב או את הסדר בטיט:

כמה יהא בנקב. שיהא הטפלה שטופל בו את הנקב עושה אותו כלי חרס:

כדי שיצא בו האור. אם יש בנקב שיצא בו האור ונמצא בלא הטפלה אינה תנור כלל שיצא האור בהנקב וטפלה של טיט שטופל בו את הנקב היא שעושה אותו תנור והוה ככלי חרס:

עשה לה פטפוטין. עשה להכירה רגלים של טיט למעלה לשפות עליהן הקדרה:

פרק ו

משנה א

שלשה פטפוטין. ג' רגלים של חרס עומדין על הארץ:

וחברם בטיט. למטה בארץ אבל למעלה א"צ לחברם כלל וכי חברם למעלה ולא חברם למטה לא מהני דחבור בקרקע בעינן:

ג' מסמרין. של מתכת ולא חברם למטה בארץ בטיט אלא נעוצין בקרקע שיהו יכולין לעמוד:

אע"פ שעשה בראשם כו'. דחבור למעלה לא מהניא וחבור בטיט למטה בארץ בעינן וליכא:

שתי אבנים כירה וחברם בטיט. למטה בארץ. והוא שחבר את שתיהן כדקתני סיפא:

שיעשה שלישית. קסבר ר"י בציר מג' לאו כירה היא:

לכותל. קמ"ל אפילו שתי אבנים והשלישית כותל סגי:

אחת בטיט כו'. בין לרבנן בשתי אבנים ובין לר"י בשתי אבנים והשלישית כותל צריך שיהיו שתי אבנים מחוברין למטה בקרקע בטיט אבל א' בטיט וא' שלא בטיט טהורה:

משנה ב

כירת הנזירים. כדי שלא יטמאו:

בזמן שנותן אבן בצד אבן כו'. שכל הכירות נותנין האבנים מרוחקין זה כנגד זה ושופת הקדרה על שתיהן ומשום האש תחת הקדרה בין האבנים וצריכין האבנים זה לזה לשפות עליהן את הקדרה. אבל כירה זו שנותן זה בצד זה א"צ אבן זה לזה הואיל וסמוכין והאש עורך סביבות האבן ולמה ליה לשפות הקדרה על שתי אבנים על אבן אחת יכול לשפות הלכך אם נטמא א' מהן לא נטמא חברו:

פרק ז

משנה א

הקלתות. כהר"ש שהיא כלי בפני עצמה ולא לכירה תדע דלא קתני הכא כירה והיא כלי חרס ולה שולים ודפנות סביב ופתוחה למעלה ככריה ושוליה עב מאד על כמה טפחים ומשימים אש בתוכה ושופתין כלי מלמעלה:

פחות מג' טפחים. בעומקה כהרמב"ם שנפחתה בעומקה בעובי שולים פחות מג' טפחים שאם יסיק מלמטה וקדרה בשלה מלמעלה טמאה:

יתר מכאן. שהפחת עמוקה יותר מג"ט:

טהורה. שהאש רחוק מן הקדרה שע"פ הקלתה ואינה מתבשלת:

אבן או צרור. על מקום הפחת למעט עמקה מג"ט:

טהורה. שאינה חשובה מקרקעית הקלתה:

מרחה. להאבן או להצרור זו בטיט מקבלת טומאה מכאן ולהבא. שנחשבה מקרקעית הקלתה ואין בעומק ג"ט:

משנה ב

הצדדין. שארכה יתר על רחבה וכשנעשית בתוכה עיגול יהיו שני צדדיה רחבין ושני צדדיה קצרים תמונה הנוגע בשני הצדדים הקצרים אינו טמא משום כירה הרחב שלה ר"מ מטמא כו':

משנה ד

פטפוטי כירה. כעין רגלים עושין למעלה מהכירה לשפות עליהן את הקדרה:

משנה ה

היו משוכים מן השפה. שנעשו הפטפוטין שלמעלה ע"פ הכירה עקומין ויוצאין משפת הכירה ומתעקמין והולכין ומתרחבין:

בתוך ג' אצבעות. מה שמהפטפוטין בתוך ג' אצבעות ברוחב סמוך להכירה מטמא במגע ובאויר דחשיב כאויר הכירה עצמה:

חוץ משלש אצבעות. מה שמתעקם ומתרחב יותר מג' אצבעות משוך ברוחב מן הכירה:

מטמאין במגע ואין מטמאין באויר. שאין אוירו נחשב מאויר הכירה עצמה:

משנה ו

נותן את הכנה ביניהן. נותן אמה שמסרגלין בה הסופרים שהיא שוה מן פטפוט א' לחברו והוה כמין משולש ששלש פטפוטין להכירה וכל שהוא מן הכנה לפנים טמא מן הכנה ולחוץ טהור:

ומקום הכנה טמא. שמקום הכנה בתוך שלש אצבעות:

פרק ח

משנה א

[**פתיחה**] **שלשה דברים מצילין גבמת**. אהל. צמיד פתיל. בלוע. וג' דברים מצילין בשרץ. צמיד פתיל בכלי המונח בתוך אויר הכלי. בלוע. תוך תוכו. שנים מהם בלוע ותוך תוכו מצילין בין על הטהרה מליטמא בין על הטומאה מלטמא ושנים אחרים אינן מצילין אלא ע"ג הטהרה מליטמא אבל לא על הטומאה מלטמא: [ע"כ פתיחה]

שחצצו בנסרים כו' הכל טמא. שאין חולקין בכלי חרס כדקתני סיפא:

כוורת כו'. המציל במת אינו מציל בשרץ המציל בשרץ אינו מציל במת. כוורת שלימה אינה מצלת באהל המת מפני שהיא כלי ואין הכלי נעשית אהלים לטהר. נפחתה בטלה מתורת כלי ומצלת באהל המת. ובשרץ שלמה שהיא כלי מציל משום תוך תוכה. נפחתה בטלה מתורת כלי ואינה מצלת. שאין זה תוך תוכה אלא תוכה:

שאין חולקין כלי חרס. שאתה מודה בתנור שחצצו בנסרים הכל טמא:

משנה ב

וכן הקופה. בגמרא לא מיבעיא כלי חרס שמציל בתוך תוכו אפילו כלי שטף מציל. ואקשו בתוס' מאי אפילו מכדי כלי שטף בשרץ ככלי חרס במת מה כלי חרס במת מציל בצ"פ משום דאינו מקבל טומאה מגבו ואוירו סתום ואין מקום לטומאה להכנס אף כלי שטף בשרץ אינו מקבל טומאה מתנור דאין כלי מיטמא אלא מאב הטומאה. ולדידן לא קשיא דתניא בתוספתא כלי חרס מציל בצמיד פתיל כשהוא בתוך התנור אבל כלי שטף אינו מציל שנאמר אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא ובכלי חרס אמרה תורה. ואמר הוא הוא מציל בצ"פ אבל כ"ש אינו מציל בצ"פ והיינו דקאמר אפילו כ"ש לא מיבעיא כ"ח דמציל בצ"פ מציל בתוך תוכו אפילו כ"ש דלא מציל צ"פ בתוך תוכו מציל:

התנור טהור. דכתיב אשר יפול מהם אל תוכו ולא אל תוך תוכו:

אוכלין כו'. דכתיב כל אשר בתוכו יטמא ולא שבתוך תוכו:

נקבו. נקב המטהרן מטומאתן ואין תורת כלי עליהן ולאו תוך תוכו הוא ומשום חציצה אין חוצצין בין התנור ובין מה שבתוכן:

משנה ג

מלאה משקין. נקט משקין ולא נקט אוכלין לאשמועינן שהחבית נמי טהורה דאי הוה מיטמאי המשקין הוו מטמאי החבית דמשקה מטמא כלי:

ופיה לאויר התנור. ואפי' מקצת החבית בתוך התנור הואיל ואין שוליה בתוך התנור משקה טופח שבשולי החבית טהורה דאין טמא אלא מה שבאויר התנור והחבית לא מיטמאה מאויר התנור דאין כלי מיטמא מאויר כ"ח ומשקה שבשולי החבית הוא למעלה מאויר התנור ואין אויר כ"ח מטמא לא למעלה ולא למטה אלא מה שבתוכו. והיינו דקתני משקה טופח שבשולי החבית טהור שהוא למעלה מאויר התנור:

משנה ה

תרנגול שבלע. נקט תרנגול משום סיפא ואם מת טמא משום דאין דין בלוע אלא מחיים ולא לאחר מיתה ואי בשאר ב"ח אם מת טמא משום נבלה אבל עוף טהור אין לו טומאת נבלות אלא בבית הבליעה ומשום טומאת אוכלין לא מיטמא התנור:

משנה ו

אם יש שם פותח טפח הכל טמא. אם יש שם בכל הכלי פותח טפח הכל טמא דהוי שיעור אהל ואין חולקים אהלים בכלי חרס והקרץ כמאן דליתא דמי:

משנה ט

פורנה. כעין תנורים שלנו שפתחו בצדו ומניחין הפת בשוליה והיינו דתניא בתוספתא פורנה הרי זו טהורה שלא נעשית אלא לשמש עם הקרקע. רמ"א משום ר"ג אם יש לה לזביז טמאה רי"א משום ר"ג אם יש לה אסטגיות ר' יוסי אומר משום ר"ג אם יש לה שפיות וכולם שם אחד הן דת"ק סבר הואיל ואינה משתמשת בדפנותיה אלא בשוליה הרי נעשית לשמש עם הקרקע ור"ג סבר אין זה משמש עם הקרקע אלא דלא חשיב כ"ק אא"כ עשה בה אחת מכל אלו לעשותו כלי קבול וקמיפלגי תנאי אליבא דר"ג מה יעשה ויהא חשוב כלי ר"מ סבר לזביז רבי יהודה סבר אסטגיות שיעשה כיפה למעלה רבי יוסי סבר שפיות והיינו דקתני וכולן שם אחד הן. כל הנך תנאי אליבא דר"ג טעם אחד הן משום כלי. והנך תנאי לא ס"ל הא דת"ק דאמר דהוי משמש עם הקרקע דאי סבירא ליה להא לזבז אסטגיות שפיות מאי אהני ליה סוף סוף משמש עם הקרקע הוא אלא הא לא ס"ל ומשום לא חשיבא כלי ס"ל למיעבד לזבז למר ואסטגיות למר. ומתני' הא דת"ק לא קתני ליה דס"ל משמש עם הקרקע אלא הנך תנאי קתני דמשום כלי:

משנה י

אוכלין. כדי נסבא דאוכלין לא מטמאי התנור ומשום סיפא קתני לה דכלי מטמא אוכלין. ובהך מתני' הדר אהא דלעיל דקתני תרנגול שבלע דבלוע לעולם מציל אפילו על הטומאה מלטמא והדר קתני בית שאור דצמיד פתיל אינו מציל אלא על הטהרה מליטמא ואינו מציל על הטומאה מלטמא. קתני דבפה לעולם אינו מציל לא על הטומאה

ולא על הטהרה דבפה לאו בלוע הוא ולאו צ"פ הוא כדתניא בתוספתא אלא איידי דקתני בבית שאור ואם יש שם פותח טפח דקאי נמי אשרץ קתני נמי השרץ שנמצא בעין של תנור ואיידי דקתני ר' יוסי אומר מכנגד שפיתת הקדרה קתני נמי כור שיש בו בית שפיתה והדר למאי דסליק מיניה מעיקרא וקתני מגע טמא מת דלא מציל בפה. תניא בתוספתא כל בעלי חיים מצילין בפיהם חוץ מן האדם כיצד טהור שהיו אוכלין ומשקין בתוך פיו והכניס ראשו לאויר התנור טמא נטמאו כו' כלומר כל בעלי חיים מצילין בפיהם משום בלוע חוץ מן האדם דלא חשיב בלוע אלא במעיו:

היה אוכל דבלה וכו'. ה"ג ר"מ מטהר ורבי יוסי מטמא רבי יהודה אומר אם הפך טמא כו' ור' יוסי לא בעי הפוך כדקתני סיפא בפונדיון ר' יוסי אומר אם לצמאו טמא ואע"ג דלא הפיך לה:

משנה יא

שמשקה טמא מטמא לרצון ושלא לרצון גרסינן:

היה גורפתו. אפילו אשה טהורה נטמא התנור שידים מטמאין את המשקה והמשקה מטמא את התנור:

פרק ט

משנה ג

נמצאו באפר מקלה. אמחט וטבעת קאי ולא אשרץ והכא שנמצא למטה מנחשתו של תנור באפר מקלה וטמא המחט שאין לו במה יתלה דאי מקמי דאתא תנור הוה המחט הוה תחת האפר. אבל שרץ טהור אפי' בתוך אפר מקלה אימור חי נפל ועכשיו מת. והכי תניא בתוספתא שרץ שנמצא באפרו של תנור למטה מנחשתו של תנור טהור מפני שיש לו במה יתלה מחט וטבעת שנמצאו באפרו של תנור טמא מפני שאין לו במה יתלה:

משנה ד

ספוג. כתב הר"ש מפני שעשוי להכניס ולהוציא ומתוספתא הוא אבל מתני' קתני טעמא מפני שסוף המשקה לצאת דומיא דחרסין דסיפא:

משנה ו

הגפת והזגין ויצאו מהן משקין טהורין. גרסינן. ול"ג ואח"כ אלא שבדריכתן יצאו מהן משקין. ומ"מ הן טהורין. שהגפת והזגין עצמן לאו בני קבולי טומאה נינהו ומשקין היוצא מהן בדריכתן של טמאין לא מיטמאי שהמשקה אינו מיטמא אלא לרצון והכא הני משקין שלא לרצון נפקי דטמאים לא מכווני לאפוקי משקין אלא שדרכו עליהן בהליכתן.

ואע"ג דמתחלה כשנדרכו הגפת והזגין בגת ובבור נפיק מיניה משקה לרצון והאי משקה איתיה אגפת ואזגין ומיטמאי מהטמאין שדרכו עליהן ואנן תנן כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון. שאני גפת וזגין דאורחייהו כי דרכי להו מיפלט פלטי משקין וכי סליק ידא מיניה הדרי ומיבלעי משקין בגווייהו וליתא להך משקה עלייהו אלא מיבלע בהו והשתא דנפקי מהך דריכה דטמאין תחלתו הוא ובעינן לרצון והכא דשלא לרצון נפקי לא מיטמאי. והוא שמתחלתן נעשו בטהרה אבל אם נעשו מתחלתן בטומאה הנך משקין דנפיק מיניה בשעת דריכתן מיטמאו דהוי לרצון וכי הדרי ומבלעי בהו משקין טמאין הוא דאיבלע ותו לא פקע טומאה מיניה והשתא דהדרי ופלטי מהך דריכה משקין טמאים הוא דאיפלט. והכי תניא בתוספתא דטהרות פ"ג הגפת והזגין שנעשו בטהרה והלכו עליהן טמאין ומיצו מהן משקין טהורין ושנעשו בטומאה ומיצו מהן משקין טמאין ר"ש מטהר א"ל ר"ש מה לי כשנעשו בטומאה ומ"ל כשנעשו בטהרה א"ל כשנעשו בטומאה משקין קבוצין מתחת הקורה וכשהוא מגביה את הקורה חוזרין ונבלעין בגפת א"ל אף כשנעשו בטהרה בא הזב ודרס עליהן משקין קבוצין מתחת הזב וכשהוא מגביה את רגליו חוזרין ונבלעין בגפת א"ל אינו דומה משקה היוצא לרצון למשקה היוצא שלא לרצון א"ל זה וזה לא נקרא עליה שם טומאה לעולם:

כוש שבלע כו'. לאו למימרא דלא מציל בצ"פ משום דלא חשיבי צמיד פתיל דא"נ חשיבי צמיד פתיל לא הוו מצילין ואפילו צ"פ גמור לא מציל בכל הנך ג' טומאות דקתני. נכנסו לאהל המת לא מציל צ"פ דצ"פ לא מציל אלא אכ"ח ואוכלין ומשקין דלית להו טהרה במקוה אבל הנך דאית להו טהרה במקוה לא מציל עלייהו משום גזירה דע"ה דחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי. ובהיסט הזב לא מציל צ"פ. נפלו לאויר התנור הא צ"פ לא מציל אלא אטהרה מליטמא ולא אטומאה מלטמא. אלא הא קמ"ל דלא הוו בלועה דבלועה ניצלת ומצלת בכל הנך טומאות קמ"ל הא לאו בלועה היא:

נגע בהן ככר כו'. אע"ג דלאו טומאה בלועה נינהו לאצולי לתנור מ"מ לא חשיב הכוש כגופא דצנורא לטמא הככר אלא הוי הפסק בין הצנורא לככר וטהור הככר:

משנה ז

צמיד פתיל. צמיד הוא החבור שבין הכלי ולפתיל. פתיל הוא הכסוי מלמעלה וכן הוא אומר ומטך ופתילך זהו הבגד העליון שמתכסה בו:

מרדע. מלמד זהו העץ שהדרבן תקוע בו דרבן הוא היתד שנתקע בהמלמד ושניהם ביחד נקרא מרדע:

משנה ח

רש"א. ר"ש פליג אכולהו דלא בעי יוצא ודולק ופליג ארבי יהודה וסבר דבאמצע דהיינו בפתיל קיל מצד דהיינו בהצמיד:

במה דברים אמורים בזמן שנעשו ליין. שהנקב פוגם את היין ולא ניחא ליה בנקב. אבל בשאר משקין שהנקב טוב להן שיכנס האויר והאויר יפה להן וניחא ליה בנקב אפילו כ"ש:

אבל אם נעשו בידי אדם אפילו כ"ש טמאים. אפילו ביין מידי הוא טעמא אלא שהנקב פוגם את היין ולא ניחא ליה והכא דאיהו הא קא נקב ליה והא ניחא ליה:

בצמיד פתיל בכונס משקה. גרסינן. (ולעיל פ"ח ב') קתני לענין תוך תוכו העשוי לכך ולכך מטילין אותו לחומרו בכונס משקה והכא קתני לענין צ"פ נמי מטילין אותו לחומרו בכונס משקה. וזיתים וכונס משקה דתנן למיבעי מרוח וסתימה אנקב אבל ניקב כמוציא רמון אמרינן בגמ' דתו לא מהני ליה צ"פ וכאוכלין שגבל בטיט דמו:

פרק י

משנה א

ה"ג עצמות הדג ועורו עצמות העוף ועורו. ול"ג עצמות חיה שבים שכל שבים מין דג הוא כל דמות שיהיה לו. ותו עצמות העוף מאי שיירי' ובתוספתא קתני ליה אלא כדאמרן:

היו כפופים על פיהן. ומרחן בטיט למטה בקרקע דאי לא מירחן לא הוי צ"פ. ואינו מציל אלא עם דפנות אהלים כדתנן בפ"ה דאהלות והכי תניא בתוספתא חבית שכפאה על הכותל ועל הקרקע ומירח שפתותיה עם הכותל ועם הקרקע מצלת על מה שבתוכה ועל מה שבקרקע:

משנה ג

היה בית אצבע שלה כו' טמאה. דמגופה לאו כלי היא ולא הוי תוך תוכה דומיא דסרדה דפ"ח:

משנה ד

ומירח מן הצדדין. גרסינן ול"ג אם מירח דהא מירח ודאי בעי:

עד שימרח מלמעלן ומלמטן. או מלמטן מידי איריא אלא משום נקבים דאריגה דאית בהו וכי מרחן או מלמעלן או מלמטן הא קא סתים נקבייהו:

משנה ה

שגפתן עם השפה. בשוה שאינו עודף למעלה מן הצ"פ אלא שעובי השפה אינו מכוסה. ובזה נחלקו ר"י וחכמים ר"י אומר אינם מצילין עד שיכסה את עובי הדפנות שעליו על כולו משמע וחכ"א מצילין עליו על כל האויר והרי כל אוירו מכוסה ואע"פ שעובי הדפנות נראין מצילין. אבל אם גפתן למטה מן השפה ויש עודף מהשפה ולמעלה מהצ"פ ד"ה אינם מצילין שנטמא מתוכו שלמעלה מהצ"פ שהיא תוך וכלי טמא אינו מציל. והכי תניא בתוספתא קבותין של מורייס שגפתן בתוכה ושפתותיהן נראין אע"פ שהטיט שוקע לתוכן מלא הזרת אינם מצילין שכל שאינו מציל באהל המת אינו מציל באהל השרץ גפתן עם השפה ר"י אומר אין צ"פ מבפנים וחכ"א יש צ"פ מבפנים. כלומר לא נחלקו ר"י וחכמים אם שפתותיהן נראין למעלה מהגפת שאינם מצילין שכל שאינו מציל באהל המת שבאהל המת נטמאו הקבותים מתוכן שלמעלה מהגפת וכלי טמא אינו מציל באהל השרץ כגון תנור שנתלה השרץ באוירו של תנור וקבותיה מגופתים מתוכן ושפתותיה נראין מונחין בתוך התנור שלא כנגד השרץ ואוכלין ומשקין בתוך הקבותים אינם מצילין על מה שבתוכן אע"פ שהן כלים טהורין שמאויר התנור לא מיטמאי שאין הכלים מיטמאין מאויר כ"ח משום שאין כלי מטמא כלי אין מצילין משום שאינן מצילין באהל המת. ע"מ נחלקו על שגפתן עם השפה בשוה ואין בשפה עודף על הגפת:

משנה ח

בעליונה והתחתונה עודפת כל שיש בה משקה טופח טמאה. כתבו המפרשים ה"ה דהומ"ל ברישא בתחתונה היא טמאה וכולן טהורות ואם יש בהן משקין טופח כולן טמאות ולא היא דהתם אע"ג דאית בהו משקה טופח טהורות והכא הוא דטמאות. דרישא דקתני היו בכונס משקה השרץ בעליונה כולן טמאות היינו בעשויה לאוכלין ולמשקין דאי לאוכלין לחודייהו היא טמאה וכולן טהורות דהא כלי היא עד שתנקב במוציא זית כדתנן (רפ"ג) העשוי לאוכלין בזיתים והואיל וכלי היא היא טמאה וכולן טהורות דשרץ בתוך תוכן הוא. ואי למשקין לחודיה היא נמי טהורה דעשוי למשקין בכונס משק' נטהרה מלטמא כדתנן רפ"ג העשוי למשקין בכונס משקה. אלא משום דעשויה לאוכלין ולמשקין ותנן (שם) העשוי לאוכלין ולמשקין מטילין אותו לחומרו בזיתים דמקבל טומאה עד שינקוב כמוציא זית וגבי תוך תוכו תנן (פ"ח ב') העשוי לכך ולכך מטילין אותו לחומרו בכונס משקה דכי אינקבא בכונס משקה והיא משולשלת לאויר התנור ושרץ בתנור מה שבתוכה טמא שרץ בתוכה התנור טמא דמטילין אותו לחומרו דמשקה ואמרינן הואיל ועשויה נמי למשקין כי אינקב בכונס משקה לאו כלי

היא ולא הוי תוך תוכה אלא תוכו דתנור והכא נמי הואיל ועשוין לאוכלין ולמשקין אי השרץ בעליונה אמרינן היא טמאה דכלי היא הואיל ועשויה נמי לאוכלין ולאוכלין בזיתים ומקבלת טומאה מהשרץ והדר אמרינן אאמצעית טמאה דעליונה לאו כלי היא לחומרא הואיל ועשויה נמי למשקין ולמשקין בכונס משקה והואיל ועליונה לאו כלי לאו תוך תוכה היא וכאילו השרץ בתוך האמצעית דמי ונטמאה האמצעית והאמצעית כלי הוא לחומרא לקבל טומאה הואיל ועשויה נמי לאוכלין וכי אתינן לתחתונה אמרינן הנך כולהו לאו כלי נינהו להציל משום תוך תוכו לחומרא הואיל ועשויין נמי למשקה ולמשקין בכונס משקה וכאילו השרץ בתחתונה דמי ותחתונה אמרינן כלי הוא לחומרא הואיל ועשויה נמי לאוכלין ומקבלת טומאה מהשרץ. וכל חדא וחדא לעצמה מטילין אותה לחומרא דאוכלין הואיל ועשויה נמי לאוכלין ואמרינן כלי הוא לקבל טומאה ולגבי חברתה להציל מטילין אותה לחומרא ואמרינן לאו כלי הוא הואיל ועשויה נמי למשקין ואינה מצלת אבל טומאה בתחתונה היא טמאה וכולן טהורות ואפילו יש בהן משקה טופח ואפילו מלאות משקה טהורות דלא מצינן למיטמינהו משום משקה דבגווייהו דלהדרי המשקין וליטמא להו. דאי כלי נינהו הא מצילין אמשקין דבגווייהו דהוו המשקין בתוך תוכה ומשקין גופייהו טהורין נינהו ואי לאו כלי נינהו ולא מצילין אמשקה ומיטמאו המשקין הכלים לא מקבלי טומאה. מאי אמרת נימא הכא והכא לחומרא כי היכי דאמרינן בשרץ בעליונה. מי דמי התם כי אתינן לכלי עצמה מטילין לחומרא ואמרינן כלי היא וכי אתינן לתחתונה ממנה אמרינן לאו כלי היא ולא מצלת והשרץ כמונח בתוך התחתונה ממנה והתחתונה ממנה היא כלי אבל הכא דשרץ בתחתונה ובעליונה ממנה משקין האי עליונה מהיכא מטמינן לה ממשקין שבתוכה דמטמאי לה ממ"נ אי כלי היא משקין גופייהו טהורים נינהו דתוך תוכה נינהו ואי לאו כלי היא ומיטמאי המשקין שבתוכה מאויר התחתונה היא אינה מקבלת טומאה והיכי מצית העליונה ממנה לקבל טומאה מהמשקין אי מקבלת טומאה דכלי היא משקין טהורין נינהו וממי תקבל טומאה וכי אמרת משקין טמאין. היא אינה מקבלת טומאה דלאו כלי היא. והיכי מצינן לטמא העליונה ממשקין שבתוכה ולמימר כלי ולאו כלי בחדא מחתא. והיינו דהדר וקתני בעליונה והתחתונה עודפת כל שיש בו משקה טופח טמאה אע"ג דמינה קא סליק. קמ"ל בהאי הוא דטמאה משום משקה טופח דכולהו כלים שלמים נינהו ומקבלי טומאה והתחתונה עודפת והוה כאילו השרץ מונח באויר התחתונה ומשקה שבכלים נמי מונחים באויר התחתונה ומיטמי המשקין מאויר התחתונה והדרי

ומטמאי לכלים אבל רישא דהיה ככונס משקה ושוות ושרץ בתחתונה אפילו יש בהן משקה טופח כולן טהורות:

פרק יא

משנה ג

העשת. היא חתיכת ברזל חדשה שלא נעשית מהן כלי:

החררה. הוא כשמוציאין אותו מן המחצב הוא כמין חררה:

השחולת. הן החדודין היוצאין מן הכלי קודם שיחליק את הכלי בכלי המחליק והמנסר את החדודין (פייל בל"א):

הקציצות. מה שנקצץ מן הכלי בשעת עשייתו שעשאו כלי גדול וקצץ שפתיו סביביו להקטינו:

משנה ד

קלוסטרא. כהרמב"ם שהיא של עץ ומצופה ברזל טהורה. שכל פשוטי כלי עץ המצופין טהורין. שהציפוי אינו עושה אותה כלי מתכת כרבנן דחגיגה דאמרי לפי שהן מצופין. ומכאן ואילך לא מיירי בטומאה ישנה אלא בכלים הטהורין והטמאין וכן כל מצופה דמכילתין בעץ ומצופה ברזל:

שומטה מפתח זה. הכא בחצר שאינה מעורבת שאין רשאי לטלטל כלי בתים בחצר. ור"י סבר מנא דבתים הוא ואינו רשאי לטלטל להדיא אלא מן הצד ור"ט סבר מנא דחצר היא ומטלטל ביד להדיא ככל הכלים של חצר:

משנה ה

וחכ"א אין טמא אלא עקרב. לת"ק אין טהור אלא הלחיים אבל כלים שחוץ ללחיים לעקרב שייכי וטמאין ולרבנן אין טמא אלא עקרב אבל כלים שחוץ לעקרב ללחיים שייכי וטהורין:

משנה ו

והאימה. הוא כמו כר שעליה אורגין הנשים:

אם יש לה בית קבול כנפים כו'. דמצופין טהורים משום דהוה ככלי עץ אבל אם יש בה בית קבול כלי עץ נמי טמא:

משנה ח

שירי קטלא. בחוט של מתכות שאם נשתייר ממנו כמלוא צואר קטנה ולר"א כמלוא טבעת שיכולין לעשות ממנו טבעת אחת. כמ"ש בתי"ט:

פרק יב

משנה א

קורות החצים. מטרה לחצים:

שלשלת הסיטונות טמאה. הסוחרים המוליכין תבואות ממקום למקום למכור ומוליכין עמהם את מדתם ועושין שלשלת קבוע בראשה אחד להמדה לאחוז בה ולהוליך בה את המדה בעיר במקום שצריך למכור ולמדוד ובראש השני פותחות שבה סוגרין את המדה להקרון שלא יגנב. וכשמוכרין פותחין אותה במפתח בראשה הסמוך להקרון ונוטלין המדה עם השלשלת ואוחזין בהשלשלת ומוליכין בה את המדה בעיר ממקום למקום למדוד בה ובטלה השלשלת לגבי הכלי והרי היא ככלי עצמה:

של בעלי בתים טהורין. שאין עשוי השלשלת ליטול בה את הכלי אלא בשביל שתעמוד במקום קבוע ועושה השלשלת להכלי קבוע בכותל בראשה הא'. ובראש השלשלת השני התחובה במדה עשוי פותחות וכשנוטל את הכלי פותח את הפותחות ומניח את השלשלת מחובר לכותל הילכך טהורה כדתניא בתוספתא מפני מה שלשלת הסיטונות טמאה מפני שהוא למשמר של בעלי בתים אם התקינה לשמירה טמאה. שאז מוליך השלשלת עם המדה במקום שמוליך המדה אז דינה כשלשלת הסיטונות:

אמר רבי יוסי אימתי בזמן שהוא מפתח אחד. (כלומר מחוליא אחת כן פירש הברטנורא):

אבל אם היו שנים. שהיו שני שלשלאות אחת מחוברת לכותל ואחת מחוברת לכלי ופותחות באמצע וכשנוטל את הכלי פותח באמצע ונשארה השלשלת שסמוך לכלי עם הכלי ונוטלה עם הכלי:

או שקשר חלזון בראשה. שכל השלשלת מחוברת להכלי וכשתוחבה בכותל תוחבה בחלזון שבראשה להכותל וכשנוטל את הכלי נוטלה עם השלשלת הלכך טמאה:

משנה ה

עד שיצרפנו. שהמסמר שפותח בה החבית הוא דק מאד שצריך שיתחבנו בין מגופה לחבית להוציא את המגופה מהחבית והמגופה נעוצה היטב בחבית וצריך מסמר דק מאד לתחבו ביניהן וכיון שהוא דק אם לא יצרפנו ישבר עד שיצרפנו ויחזקנו:

משנה ח

והכורים והכן והכנא. כורים הן כעין מסמרים שתוחבין אותן משני צדדי הנייר א' מצד זה וא' מצד זה ונותנין אצליהן הכנה שהיא האמה שמסרגלין בה את הספרים כדי שיניח

את הכנא בשוה שאותן המסמרות תחובין בשוה זה כנגד זה ודוחקין את הכנא אצליהן ונמצא מונח הכנא בשוה והכן הוא הקולמוס שרושמין בה בצד הכנא רשומות שוות:

פרק יג

משנה א

וזוג של ספרים. קתני וזוג. דלא תימא מה הנך אפילו נשברו לחצאין טמאין לרבנן ולרבי יוסי הסמוך ליד טמא אף של ספרים נמי אפילו נשבר לחצאין. קמ"ל זוג שנחלקו זו מזו אבל נשבר אפי' הסמוך ליד טהור. דלא חזי למלאכה:

מספרת שנחלקה לשנים כו' וחכמים מטהרין. במספרת גדולה שחותכין בה סבכי האילנות כדתניא בתוספתא חותך בה את הסבך. והיא אינה חדה אלא בשלימה חותכת מכח ההידוק שמהדקין זו בזו אבל נחלקה לא חזיא:

משנה ב

קוליגריפון. בשיניה גורפין את הגחלים ובכפה נוטלין את האפר:

וכן השן של מעדר. בראשו אחד מעדרין את הקרקע ובראשו השני שן שכותשין בה קרקע קשה ומפרידין את צרורות עפר שנדבקו יחד:

משנה ו

טבעת כו'. לא קאי אכיצד:

פרק יד

משנה א

המחוסר חטיפה טמא. כלי מתכות שנשברו ואינו יכול להשתמש בהן מפני חידודין היוצאין מהשברים וצריך להחליקן טמא דחטיפה לא צריכה אומן והדיוט יכול לחטפה ליטול חידודיה:

המחוסר לטישה טהור. שאינו יכול להשתמש בהן עד שילטשנה טהור דלטישה צריכה אומן:

משנה ג

הקנטר. עיין בתוי"ט. אבל דברי הרע"ב רובן וכמעט כולן לקוחין מדברי הרא"ש והרא"ש כתב לחתוך בו כותל וגם נראה שט"ס הוא בדברי הר"ש:

שלשלת דלי גדול ד"ט. לפי שהגדול מרוב כובדו אינו יכול לאחוז בשלשלתו מרחוק ולהעלות את הדלי מהבור אלא אוחזו בשלשלת מקרוב ומעלהו הלכך עד ד"ט אוחז בו ומעלהו והוה יד יתר מכאן אינו יד:

ושל קטן י"ט. שהקטן אוחזו בשלשלתו מרחוק עד י"ט ומעלהו הלכך עד י"ט הוה יד:

מגירה שעשה שיניה בתוך החור טמאה. שלא עשה שינים ממנה אלא עשה שינים בפ"ע חברן פרקים פרקים להמגירה טמאה דחשובה כלי. וכן פירש הרמב"ם וכן עשאה מלמטן למעלן כפי' הרמב"ם והא דתוספתא לאו היינו הך דמתני' ומתני' דבר אחר ותוספתא דבר אחר אמרה:

משנה ד

פי' הרמב"ם קשיא דעול על הצואר הוא. כדכתיב אשר לא עלה עליה עול וכתיב נמי בירמיה עשה לך מוסרות ומוטות ונתתם על צואר וגו' בעול מלך בבל וגו' וכל הענין אומר דעול על הצואר הוא. ונראין דברי הר"ש ובעל הערוך והגאונים אלא הא דאמר הר"ש דמחגר הוא חבל קשיא דכולהו מתני' כלי מתכות קחשיב אלא מחגר של ברזל שסביבות הבהמה כעין חגור. וכן הא דאמר הרמב"ם בתמחויות קשיא דעגלה דמתני' עגלה דמחרישה וכדתנן חורשת בעגלה אלא כולה מתני' כבעל הערוך והר"ש:

משנה ה

הסייף משישופנו והסכין כו'. שהסייף אע"פ שאינו חד חזיא למילתיה דסייף מכה בכח וכל עיקרי' דסייף הוא כח גברא להכי משישופנו הויא כלי. אבל הסכין דלאו בכח אלא אי חד הוא חזיא לחתוך ביה לאו כלי הוא עד שישחיזנו:

משנה ז

ה"ג מיטמאין ומיטהרין שבורין דר"א רי"א אין מיטמאין ואין מיטהרין אלא שלימין הזה עליהן נשברו בו ביום כו'. ולא גרסינן כיצד דפלוגתא באנפי נפשה היא ולא קאי אפלוגתא דרישא. והכי קאמר כלי מתכות מטמאין ומיטהרין שבורין. מטמאין אדם וכלים ומיטהרין עצמן שבורין. כגון כלי מתכות שנטמאו ונשברו טהרו נגע בהן אדם או כלים לא נטמאו חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן הישנה ונטמאו האדם והכלים למפרע שנגעו כשהן שבורין. ומיטהרין עצמן שבורין כגון שנטמאו ונשברו והזה עליהן מי חטאת מועיל הזאה שהזה עליהן כשנשברו שאפילו חזר ועשה מהן כלים וחזרו לטומאתן הישנה מועיל הזאתן שבשעת שבירתן לטהרן מטומאתן הישנה. הואיל וטהרתן בשעת שבירה לאו טהרה מעליא היא שאם נגע בהן אדם וכלים וחזר ועשה מהן כלים נטמאו למפרע מהך נגיעה דנגע בשעת שבירה והוי קצת טומאה עלייהו בשעת

שבירה להכי מהניא הזאה דשעת שבירה לטהרן. ור"י סבר אין מטמאים אלא אם נגעו בהן כשהן שלימים וכן אין מיטהרין עצמם בהזאה אא"כ הזה עליהן כשהן שלימין שאין טומאה ואין טהרה בשברין. והדר קתני הזה עליהן פלוגתא אחריתי דפליגי ר"א ור"י:

פרק טו

משנה ב

וכן המעריך טמא. נראין דברי הרמב"ם שהוא לוח אשר יעריכו עליו הלחם דלהגאון והר"ש קשיא הא פשוטי כלי עץ הוא ואינו מקבל כלום. וטעמא דאריכות וסריד דפשוטי כלי עץ המקבל אינו טמא אא"כ הוא מיוחד לכך כמו שלחן וכיוצא בו. וארוכות וסריד של נחתומין מיוחדין הן לקבול אבל של בעה"ב אינו מיחדן לכך. ובסריד סרוק וכרכום לא מהני משום דצריכי ליה לתשמישין אחרים להכי לא מהני ביה יחוד אלא אי גפפו טמא משום כלי קבול דכלי קבול מ"מ טמא וכי נפרץ מרוח אחת בטיל קבולו וטהור. ובארוכות סירקן וכרכמן מהניא דמיחד להו ותו לא זריק להו. ור"ש מחמיר טפי בסרוד דאפילו התקינו סגי:

משנה ג

ים נפה. כלי שמניפין בו הקמח שמעמידין אותו תחת הנפה וקצת הנפה בתוך הכלי שלא יפול מהקמח לחוץ:

משנה ד

כל התלוין טמאין. שעושין להכלים בתי יד להכניס בהן הידים ולעשות מלאכתן:
חוץ מתלוי נפה וכברה של בעה"ב. שא"צ כלל לבתי ידים שאינו מנפה אלא לימים מועטין ודבר מועט:
וחכ"א כולם טהורין חוץ מתלוי נפה של סלתים. שהיא נפה גדולה ומנפין הרבה כאחד צריכין לבתי ידים. וכן תלוי כברת גרנות ותלוי מגל יד ותלוי מקל הבלשין. שתוחבין את המקל בהסחורה ומגביהין את הסחורה בהמקל:
מפני שהן מסייעין בשעת המלאכה. שהמלאכה כבדה היא וצריך לבית יד להכניס ידיו בבית יד ולעשות את המלאכה:

משנה ו

מצודת החולדה טמאה. שעשויה לקבלה לקבל בה את החולדה שצריך לעור החולדה:
ושל עכברין טהורה. שאין עשוין לקבלה שא"צ להעכבר אלא שיהרג:

פרק טז

משנה א

והאפיפורין כמ"ש הר"ש בשם בעל הערוך. שבלשון יון קורין לכסא שתחת רגלי המלכים אפיפורין. וזרי הדום רגלי שבמקרא. והיינו דתנן לקמן פכ"ד שהוא טמא מדרס. ולהגאון קשיא אמאי טמא מדרס מיהו הא דאמר בעל הערוך שעושין שתי יתידות של ברזל והעור בינתים וכופלין אותו וכשרוצין לישב פושטין אותו ל"נ דהא מתני' בשל עץ אלא של עץ הוא של שני פרקים על שתי יתידות ומתקפל והיינו דתנן לקמן (שם) שלש פנקסאות שהוא כעין פנקס:

המגיס. לאכילה וקוד לשתיה. והיינו מקודה והן ג"כ של פרקים שהן של הולכי דרכים שיוכלו לישא עמהן ודפנותיהן מקבלין אע"פ שנחלקו כדתניא בתוספתא הביאו הר"ש ורבנן ס"ל אע"ג דשל פרקים הן עיקר תשמישן אין ראוין אחד בלא חברו וטהורין:

משישופם. כמ"ש הר"ש והוי דומיא דיקנב דסיפא. ושיפה הוא אחר גמר הסירוג של החבלים והיינו דקאמר ר"מ משיסרג. ורבנן בעי גמר מלאכה כדבעי בסיפא יחסום ויקנב:

משנה ב

הסלים. סל משתמש על הקרקע וכלכלה בתלוייה בכותל:

אע"פ שלא קינב מבפנים. מפני שהן רכין והקינוב אינו מעכב את התשמיש. אבל מבחוץ בעי קינוב משום כלי:

בית הלגינין כו'. לגינין הוא לגין שממלאין בהן מן החבית וכוסות לשתיה:

אע"פ שלא קינב מבפנים. מפני שעשויה משל תמרה כדתניא בתוספתא הלגינין ובית הכוסות של תמרה שחיסם וקינב מבחוץ אע"פ שלא קינב מפנים טמא שכן מקיימין ומתני' סמיך אסתמא. דסתמייהו משל תמרה נינהו ותוספתא פריש לה בהדיא:

משנה ג

והקלתות. שהנשים נותנין בו מחטין וצינורות כדפירש"י ברפ"ח דגיטין והן קטנים:

הקנונין הגדולים. שמפני גדלן משתמשין אף בב' דורין שמחזיקין הרבה וים וכף משתמשים אף בדור אחד:

משיעשה ב' דורין לרחב שלהם. הוא הדור הקיצונה שבשולים שרחבה מכל שלפנים הימנה והיא מקפת כל השולים והדור שעליו שעושין עוד דור אחד גדולה כמוה לארוג עליו כל האריגות של דופן:

משיעשה דור אחד. שמשתמש בדור אחד של קצה השולים בלא תוך כלל:

ב' צפירות. צפירה היא כעין דור. אלא שהדור הוא שעשוי כל השולים מקנה אחד שנקפל סביב סביב עגול בתוך עגול ואינו עגול שלם שבסוף צריך לתחוב ראש הקנה הנשאר בתוך הנקפל וצפירה הוא מקנים הרבה עגול עגול לבדו עגול בתוך עגול והוא עגול שלם:

משנה ה

פטילייה וחסינה. כפירוש הרמב"ם:

משנה ו

קסייה. הוא כיסוי הפנים כעין מטפחת תולה על הפנים וקו"ף בכ"ף מתחלף דומיא דתנן במכשירין פרק ה' קסייא של שלחנות והשיפה של לבנים דפירשו התם כולהו מפרשי כיסוי השלחן דומיא דשל לבנים דסיפא:

של זורי גרנות של הולכי דרכים ושל עושי פשתן טמאה. שהם עושין הכיסוי לפנים לקבל האבק והמוץ של הגרנות ושל הדרכים ושל הפשתן שלא יזיק האבק והמוץ לעינים ולפנים והוו עשוי לקבלה:

אבל של צבעין ושל נפחין. שתולין לקנח הזיעה שהם מזיעין תמיד שעומדין אצל האש ולא הוו עשוי לקבלה טהורה:

משנה ז

המלקוט. כפי' הרמב"ם שהוא כלי מעור מקבצים בו רפתי הבקר כדי שלא יפסיד החטה בעת הדישה:

כיסוי של קופסא טמא. מפני שהוא שוה ויכול להשתמש עליו:

כסוי קמטרא טהור. שהוא עגול ואינו יכול להשתמש עליו:

וגנוגנית העני. פירש הר"ש תרמילו. וקשיא הא תנן התורמל משיחסום ויקנב כו' מקבל טומאה ומ"ש של עני. אלא כהרמב"ם שהוא אהל אלא הא דאמר הרמב"ם אומן נקרא עני לא נראה אלא של עני ההולך בחמה:

ואנגלין של ספר. מאן דמפרש נרתיק כבר אותביה הר"ש מתוספתא. דתניא תיק של ספר טמא ואנגלין טהור מכלל דאנגלין לאו היינו נרתיק. אלא כהרמב"ם שהוא דפוס שעליו עושין התיק של ספר תורה:

משנה ח

תיק הסייף כו'. אכל הנך משמשין בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה והא דקתני זה הכלל העשוי לתיק טמא במשמש בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה וסמיך אריש ולחפוי טהור מ"מ:

פרק יז

משנה א

בגבבה הוא החתיכות הדקות שנחתכו מן העצים. גבבא לישנא דלקיטה הוא ואותן החתיכות הדקות מגבב אותן מן הארץ. וכי הא דאמרי' מגבב מן החצר ומדליק:

משנה ב

ה"ג אעפ"י שמקבלת של ערב טהור. והיינו רבותא דידיה וכדקתני רישא שיעורה בפקעיות של שתי. וכן בבית קערות גרסי' אע"פ שמקבל את התמחויין טהור. ובבית הרעי גרסינן אע"פ שמקבל את הרעי ר"ג מטהר מפני שאין מקיימין אותו:

משנה ה

ולמה הוזכרו רמוני בדאן כו' דברי ר' מאיר. אע"ג דר"מ לא אמר בערלה רמוני בדן דתנן (ערלה פ"ג) שהיה ר"מ אומר את שדרכו למנות מקדש וחכ"א אין מקדש אלא ו' דברים בלבד ורע"א שבעה ואלו הם אגוזי פרך ורמוני בדן כו' רבנן ור"ע הוא דאמרי רמוני בדן אבל ר"מ לא. תריץ הא אמרינן בירושלמי דר"מ נמי ל"ק דמקדש אלא עשרה דברים בלבד שבעה דמתני' ועוד תלתא דפליגי התם ר"מ ורבנן. והשתא לר"מ נמי הוזכרו רמוני בדאן לענין ערלה:

משנה ז

רי"א הקטנה שבא"י. גרסינן דבא"י הן גדולות משאר המדינות:

משנה ח

זה אגורי. אמרי' בירושל' שכל הזיתים אם יטפו עליהן גשמים פולטין את המשקה שבתוכו ואוגרין את הגשמים אבל זית זה אינו מפליט את שבתוכו אלא אוגר את הגשמים עם המשקה שבתוכו. והיינו דאמרינן בגמרא למה נקרא שמו אגורי ששמנו אגור בתוכו הא כולהו זיתים נמי שמנן אגור בתוכן. אלא שאינן פולטין את שמנן כשיבואו עליהן גשמים כשאר זיתים שפולטין משקה ממי הגשמים:

משנה י

והקרן והסובב והיסוד. דכתיב ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח וחיק האמה ואמה רוחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וזה גב המזבח. ואמרינן בגמרא פ"ק דעירובין חיק האמה זה יסוד ואמה רוחב זה סובב וגבולה אל שפתה סביב אלו הקרנות וזה גב המזבח זה מזבח הזהב. ופריש בה רש"י תרין פירושי ותרוייהו דחיקי לקרא טובא. אלא כדתניא בתוספתא דמכילתין רמ"א כל מדה שאמרו חכמים כו' של ו' טפחים

חוץ ממזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד שהן באמה של ה' טפחים שנאמר ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטפח שיהיה למזבח שתי מדות יכול יהו כולן באמה של ה' טפחים ת"ל באמות אמה אמה וטפח אמה שהיא יתירה על חברתה טפח. כלומר ה"ק קרא ואלה מדות המזבח באמות בשתי אמות חדא אמה וחדא אמה וטפח חדא אמה בת ה' טפחים וחדא אמה בת ה"ט וטפח עוד דהוא אמה בת ו' טפחים וחיק האמה וחיק של המזבח האמה. היא אמה דאמרית דהוה אמה בת ה' טפחים וזהו יסוד. ואמה רוחב רחב נמי אמה דאמרית דהוה בת ה"ט וזהו סובב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד מאמצעיתו כדפירש"י וזה גב המזבח זהו מזבח הזהב גבו נמי אמה בת ה"ט. וקאמר קרא דמדות המזבח שתי אמות חדא אמה בת ה"ט וחדא אמה וטפח דהוה בת ו"ט וקאזיל וקמפרש הנך דאמה בת ה"ט ושאר מדות המזבח באמה וטפח דהוה בת ו' טפחים:

משנה יא

רבי יוחנן בן ברוקה אומר כו'. הא דקתני הכא ריב"ב בתר ר"ש ובעירובין קתני ר"ש בתר ריב"ב. משום דהתם עיקר ובעי למיתנא עלה חציה לבית המנוגע. לא מיבעיא לריב"ב דאמר נמי בעירוב מככר בפונדיון דככר היינו שתי סעודות דעירוב חצי פרס דבית המנוגע נמי חצי ככר דפונדיון דהוה סעודה אלא אפילו לר"ש דאמר בעירוב משתי ידות לככר משלש לקב התם משום דבעירוב הקילו דאפילו שתי ידות נמי הוו ב' סעודות אבל בבית המנוגע מודה דחצי ככר משלש לקב הוא דהוה סעודה פחות מיכן לא הוה סעודה. ואי תנא ריב"ב בתר ר"ש והוה תני עלה חציה לבית המנוגע ה"א לריב"ב דאמר בעירוב ככר הוה ב' סעודות הוא דחצי ככר לבית המנוגע דהוה סעודה חדא אבל לר"ש דאמר שתי ידות לככר משלש לקב הוו ב' סעודות בבית המנוגע נמי תלתא דככר הוה סעודה אבל הכא בכלים אגב גררא ולא קתני ביה בית המנוגע קתני ריב"ב בתריה דר"ש:

פרק יח

משנה ב

מוכני שלה. ג' שידות הן. יש בשידה מ' סאה בלא המוכני. יש בשניהן כאחד מ' סאה. אין בשניהם מ"ס. והיינו דקתני אינה חבור לה אם אין בשניה' מ' סאה ונטמאה השידה אין המוכני טמאה. ואין נמדדת עמה אם בשניהן כאחד מ' סאה. ואין מצלת עמה באהל המת אם בשיד' לבדה מ"ס וטהורה אינה מצלת עמה את המוכני:

משנה ה

נטלה קצרה. ונשברה:

ארוכה ושתי כרעים. ונשברו ואין המטה כולה קיימת. דאי כולה קיימת הא תנן מיטמאה איברים ותנן (פי"ט ו') מטה שנטלו שתי ארוכות שלה ועשה חדשות ולא שנה את הנקבים נשתברו חדשות טמאה הואיל וישנות קיימות אלא הכא בנשברו דאפילו אישתייר בהו ארוכה ושתי כרעים ושתי קצרות טהורה כדתנן התם נשתברו הישנות טהורה. והיינו טעמא דגדד לוכסן אע"ג דאשתייר טובא והיינו דקתני סיפא לא הספיק לתקן עד שנשברה שניה טהרה:

גדד שתי כרעים לוכסן. גרסינן ול"ג טפח על טפח:

משנה ז

כרע שהיתה טמאה מדרס. כן הלכה שאם נטמאת המטה אע"פ שנתפרקה כל אבר טמא בפ"ע והוא שעתיד להחזירה אבל אם נתפרקה ע"מ שלא להחזירה טהורה. ומ"ש בתוס' וכן הר"ש משום טומאה ישנה ואנן לא אשכחן טומאה ישנה אלא במתכות ותו הא דתנן לא הספיק עד שנשברה שניה טהורה וכי גרע כולה מטה בלא שתי ארוכות מכרע:

משנה ח

התיר קציצה הראשונה ותקנה. זאת אומרת תפילין א"צ מעור אחד מדקתני התיר ותקנו מכלל דתקנה היא להתפילין ומתכשרו כי עביד להו בית אחר:

משנה ט

שחלקוה אחין. שאינו עתיד להחזירה שחלקוה שני אחין אבל של אדם אחד שחלקה טמאה. והיינו דמייתי מיניה בברכות אזימון דהכא הואיל ואינו עתיד להחזירה פרח טומאה מיניה ואע"ג דהחזירה לא מקבלה טומאה למפרע התם נמי כי פרח זימון מיניה לא הדרא עלויה למיזמן אמאי דאכלו כבר:

מטה מיטמאה חבילה. אינה מיטמאה אלא חבילה. כשהיא כולה כאחד אבל איברים אינה מיטמאה:

וחכ"א מיטמאה איברים. אפילו איברים נמי מיטמאה והוא שעתיד להחזירה שעדיין כולה קיימת:

פרק יט

משנה א

המפרק את המטה. כרבנן דאמרי מיטהרת איברים:

משנה ב

מחמשה ועד עשרה טמא. אפי' מה שלמטה מחמשה הואיל ולצורך הוא כולה חשיבא יד. מעשרה ולחוץ טהור. אם החבל יתר מעשרה עד עשרה טמא. מעשרה ולחוץ טהור:

משנה ד

על המטה ועל המזרן. שהמזרן עליה וסיפא בכרך אח"כ:
נישא על המזרן. שלא נגע בו אלא נישא עליו ותנן כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב. והאי מזרן לא חזיא למשכב ומושב:
מעשרה ולפנים טמא. הוא טמא משכב והמטה טמאה משכב. דכל עשרה ולפנים כמטה הוא וטמא לגמרי הוא והמטה לטמא ב' ולפסול אחד:
מעשרה ולחוץ טהור. טהור לגמרי דלאו כמטה הוא וזב לא נגע ביה ולמשכב ומושב לא חזייא והיינו דקתני נישא אבל אם הזב נושאו טמא כדתנן כל הנישא ע"ג הזב טמא.

פרק כ

משנה א

הכרים. כר ששוכב עליו כסת שמשים מראשותיו. וכן אמרו בתוס'. וכ"כ בעל הערוך. כל הנך דמתני' בשל עור חוץ מן השקים שהן מנוצה של עזים:
הרבצל והמזודה. הן הכיסין שעושין בקרנות סביבה שאם נוסעין לדרך נותנין בהם דברים הצריכין להם לדרך והמזודה הן הכיסין שנותנין שם מזונות לדרך כדכתיב צדה לדרך ומתרגמינן זודין לאורחא. וטמאין מדרס. שלפעמים ישן עליהן בתוך הקרון:

משנה ב

כל שהן טמאין. אם נשברו כל שהן אפי' הרבה אם מקבלין קצת טמאין וכדתנן לעיל נגממו שיעורן במה שהן (פי"ז ד'):

משנה ג

מקל שעשאו יד לקורדום. גרסי'. ולא גרסי' בית יד דמקל יד הוא ולא בית יד והכי מייתי לה בשבת:

משנה ד

אע"פ שקבע בכותל טמאה. שאינו מבטל לה לכותל:

משנה ז

מחצלת. המחצלת עשויה מקנים וגמי או שאר דבר רך שנותנין קנה בראש לרוחב המחצלת. וכופלין את הגמי לשנים וגודלין לארכה של המחצלת בהגמי למעלה מהקנה

ולמטה מהקנה גדילה של שתי בלא ערב ואחר ד' טפחים נותנין עוד קנה לחזוק וכן בכל ד"ט נותנין קנה לרחבה והגמי גודלין לארכה דרך הקנים שנותנים הגמי שלמטה מהקנה למעלה והגמי שלמעלה נותנין למטה מהקנה וכן בכל קנה וקנה שאחר ד"ט מכניס שלמטה למעלה ושלמעלה למטה כדרך כל הגדילות והאריגות וכן בד"ט שבין קנה לחבירו גודל את הגמי ואורגו ובקצה המחצלת חוץ לקנה האחרון קושרין כל ראשי הגמי שלמעלה ושלמטה יחד מכל ראשי הגמי שבשני טפחים קשר אחד והן מעדנות ודרך המחצלת העשוי לשכיבה לסדר את הקנים לרחבן כדי שישכבו בני אדם לרחבן בד' טפחים שבין קנה לקנה שעל הקנים קשה לישכב עליהן אלא שוכבין על הגמי ד' טפחים שבין קנה לקנה שהוא רך והקנים אינן נעשין רק לחזוק לגדול עליהן את הגמי. וקתני מתני' מחצלת שעשה לה קנים לארכה טהורה. אם לא הסדיר את הקנים לרחבן כדרך מחצלאות העשוין לשכיבה אלא הסדיר את הקנים לארכה של מחצלת והגמי נתן לרחבו טהורה. דתו לא חזיא לשכיבה לשכב עליה לרחבה כדרכה שאם ישכב עליה לרחבה ישכב על הקנים וקשין הן לישכב עליהן:

וחכ"א עד שיעשה כמין כי. לעולם היא טמאה שאם אינה ראויה לישכב עליה לרחבה ראויה היא לישכב עליה לארכה שיש בין קנה לקנה בארכה ד"ט של גמי ובאותן ד"ט הוא ראוי לישכב עד שיעשה כמין כי שלא יסדיר את הקנים בשוה אלא יסדיר אותן כמין כי שהיא כמו חצי עגול זה בתוך זה ואע"פ שבין קנה לחברו ד"ט אינו ראוי לישכב עליה לא לארכה ולא לרחבה שהקנים מסודרין לאורך ולרוחב ומעכבין אותו מלשכב. ואע"פ שבקצה האחרון שהוא העגול הגדול יכול לשכב שם בד"ט של הגמי שבין קנה לקנה מ"מ כל המחצלת אינה ראויה לישכב ואינה עשויה לשכיבה וטהורה. עשאה לרחבה ואין בין קנה לחברו ד"ט טהור שאינה ראויה לישכב עליה הואיל ואין גמי ד"ט בין קנה לחברו:

נחלקה לרחבה. שהסדיר את הקנים לרחבה כדרך שעושין לשכיבה ונחלקה הגמי שבין קנה לקנה לרחבה:

ר"י מטהר. שיסתר האריגה של הגמי שאם שלימה עומדת כל האריגה במה שקושר ראשי הגמי בקצהו חוץ להקנים אבל כשנחלקה הגמי לרחבה יסתר כל האריגה ובטלה מתורת כלי:

וכן המתיר ראשי מעדנין. ראשי הקשרים שחוץ לקנים ה"ה כנחלקה לרחבה וטהורה:

נחלקה לארכה. שהסדיר את הקנים לרחבה כדרכה ונחלקה לארכה. וא"כ נשברו כל הקנים לחצאין והאריגה של גמי שהיא לארכה נשארת עם קשרים חציין בחצי מחצלת זו

וחציין בחצי מחצלת זו אם נשתיירו ברחבה שלשה מעדנים שהן שלשה קשרין שבקצה חוץ להקנים של ששה טפחים רוחב טמאין שיש בה שיעור מחצלת:

פרק כא

משנה א

בנירים. הוא כמו מסרק שחוטי שתי עוברים בו כל חוט וחוט בפ"ע כדי שלא יתערב ויתבלבל החוט:

ובחוט שהעבירו ע"ג הארגמן. דרך אורגים ליתן ארגמן בתוך האריגה לנוי ונותנין חוטין הרבה של ארגמן הלכך אם נתן חוט אחד של ארגמן לא יקיים אותו שם וסופו ליטול משם אבל בכפול דסיפא שהעבירו ע"ג ארגמן אפשר שיקיים אותו שם:

שעל האימה באשוייה. הוא כלי הטוייה עשוי כמין דף רחב מלמעלה שעליה כורכים את הצמר והולכת ומתקצרת מלמטה ותקועה בתוך דף שוה שעל הדף השוה היא יושבת וטוה והדף שלמעלה שכורכת עליו הצמר היא האימה והדף התחתון השוה הוא אשוייה וקתני הצמר שעל האימה התקועה באשוייה:

משנה ב

ובבורך. בתוך כלי המחרישה עשוי מלמטה חקיקה לקבל בו תבואה והוא נקוב וכשהוא חורש נופלת משם התבואה מעט מעט ונזרעת בשעת חרישה:

פרק כב

משנה א

רי"א מקום הנחת חתיכות. אף מקום הנחת חתיכות גרסי' קסבר ר"י אין טמא עד שישמש את האדם ואת משמשי אדם וכדתניא בת"כ אייתי לה בתוס' סוכה פ"ק (ד"ה) ת"ל שק מה שק מיוחד שמשמש אדם ואת משמשי אדם אף אני מרבה את השלחן ואת הטבלא ואת הדולפקי שמשמש אדם ואת משמשי אדם ומוציא אני את הסולם שמשמש אדם ואינו משמש את משמשי אדם וקולב והנחותא והמנורה שמשמש את משמשי אדם ואינו משמש אדם. וסתם ספרא ר' יהודה וקסבר עד שישייר מקום הנחת הכוסות שישמש את הכוסות שהן משמשי אדם ומקום הנחת חתיכות שישמש את האדם. והכי תניא בתוספתא ב"מ פ"ו רבי יהודה אומר בה ג' מדות משום ר"ע העשוי לשמש את האדם כגון הסולם. את הכלים כגון הקולב מנורה ואנחותא טהורין. העשוי לשמש את האדם ואת משמשי אדם כגון השלחן והטבלא והדולפקי טמאין. ות"ק דרבי יהודה רבי

יוסי היא דתנן (לעיל פט"ו ז') זה הכלל אמר רבי יוסי כל משמשי משמשיו של אדם בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה טמא וסתים לן תנא דמתני' כר"י הלכך אם שייר מקום הנחת הכוסות לחודיה טמא שהוא משמש את הכוסות שהן משמשי אדם אפי' שלא בשעת מלאכה:

משנה ד

כסא של כלה שניטלה חיפויו. הכסא עשוי ארבע רגלים ועליהם ארבעה עצים דקים מכל ארבע רוחותיו והוא המלבן העצים שמארבע רוחותיו שהוא כמו דפוס הלבנים. ועל המלבן מחפין בנסר או בדבר אחר לישב עליו והוא חפוי שמחפין את המלבן ואם חפהו גם משלש רוחותיו בנסרים ג"כ נקרא חפוי שמחפה את הרגלים ואת המלבן וחפוי דרישא דומיא דחפויו דסיפא שמחפה בהן את הכסא. אלא כסא של כלה דרישא שאינו מחופה אלא מלמעלה ולא מן הצדדין וב"ש מטמא מפני המלבן. דמלבן נמי חזיא למיתב עליה וב"ה מטהרין דבלאו חפויו לאו כלי הוא ושמאי אומר אף מלבן של כסא טמא אף מתחלתן משנעשה המלבן נגמר מלאכתו ואף שלא עשה עדיין את החפוי. וכסא דסיפא שלא היו חפויו יוצאין שמחופה אף משלש רוחותיו בנסרים ואם לא היה חפוייו יוצאין טמא לד"ה שכן דרכו להיות מטהו על צדו ויושב עליו:

משנה י

האסלה. כלי בית הכסא של ברזל והיא מכוסה מלמעלה בעור ונקוב באמצעיתו שישב עליה ותפול הצואה בתוכו:

וטמא מת. משום סיפא:

והברזל טמא טמא מת. שהיא בעצמה כלי אף בלא העור:

קנקילין שיש בה בית קבלת כוסות. גרסי'. והיא עשויה לעשן את הכוסות:

פרק כג

משנה ב

גרסינן ברישא וטפיטן של סוס אבל אוכף של נאקה טמא מושב רבי יוסי אומר אף טפיטן של סוס טמא מושב:

משנה ד

שהוא כורם עליהם את הכלים גרסינן. ואכולהו אכסא של כלה ואמשבר של חיה ואכסא של כובס שכורם עליהם את הכלים אר"י אין בהם משום מושב. אבל אי לא כורם ודאי דלא פליג רבי יוסי אכולהו מתני' דתנן כסא של כלה טמא. והכא דאידפס במתני' כורם

עליו שבושא דספרא היא וגמרא דשבת שבישתוה דאמרינן התם כדתנן כסא של כובס שכורמים עליו את הכלים והתם משום דלא מייתי ממתני' אלא כסא של כובס דלא איצטריך ליה לאתויי כולה מתני' קא נקט עליו והכי אורחא דתלמודא לאיתויי מתני' דלא כלישנא אלא כדצריך ליה וחדא מיניה הוא בפ"ק דשבת ושבכלים ה"ה בכי יותן:

משנה ה

והמכמרות. הן המצודות שמקבלין את הדגים אחר שמעלה אותן ליבשה:
והמדף. הוא דף פשוט נותנין עליו אוכלין ונותנין עליו דבק והעוף בא ואוכל את האוכלין ונדבק בהדבק:
הפלצור. הוא כמו מדף אלא שהוא דף קטן ופורח העוף עם הדף והדף מכריעו ונופל לארץ:
והאקון. תיבה בתוך הנהר ובאין שם דגים ואינם יכולין לעלות משם:

פרק כד

משנה ג

והבאה במדה טהורה מכלום. סתמא כרבי יהודה דריש פרק ט"ו דתנן אין בין דר"מ לדר"י אלא עריבת בעל הבית לר"מ אעפ"י שמקבלין מ' סאה טמאה ולר"י אם מקבלין מ' סאה טהורין:

משנה ה

שלשה תרבוסין הן. כעין כסא של ג' רגלים כדאמרינן במדרש פ' ויצא תרבוס של ג' רגלים הראה לו:
ושל ספרין. יושב המסתפר עליו:
ושל זיתים. שעומדין עליו ליטול זיתים. טהור שאינו משתמש אלא לפרקים מועטין:

משנה י

של צבעין. כשצובעים את הבגד וצובעים חתיכה ממנו וכורכין את הבגד במפץ והחתיכה שרוצין לצבוע מניחין אותו חוץ למפץ כדי שלא יתלכלך כל הבגד מהצבע:
ושל גתות. שלובשין העוסקים בגת כדי שלא יטנפו את בגדיהם ואינו כלי:

משנה יב

לשטיח. על המטה:

משנה יג

של צורות. שעושים בהם צורות ונותנין אותן סביב כותלי הבית לנוי:

משנה טז
ה"ג של זקנה טמאה טומאת מדרס ושל ילדה טמאה טמא מת וכדתניא בתוספתא:

פרק כה

משנה א
רבי יהודה סבר כל שאין שוה תשמיש אחוריו לתשמיש תוכו יש לו אחורים ותוך ואע"פ שאינו ניכר ור"מ סבר צריך שיהא ניכר אחוריו משונה מתוכו:

משנה ב
המרדע. עץ עגול שתחוב בראשו ברזל הברזל שבראשו הוא הדרבן העץ נקרא מלמד שתיהם ביחד נקרא מרדע. סימן להם חכמה ובינה ודעת הוא המחבר:

משנה ד
של בת קודמין היא. גרסינן. וה"ג הגאונים. כלומר מנא ידעינן הי מינייהו קדים למישויה תוך וחברתה אחורים אימא חצי הרובע קדים והיא התוך והרובע אחורים:

משנה ח
היה שותה בכוס. מלתא באנפי נפשה ולא קאי אכיצד:

פרק כו

משנה א
והלא כל הכלים מיטמאין ומיטהרין שלא באומן. ומ"ש הני דאמרת. אלא לא הוזכר שלא באומן על אלו אלא אלו הוזכרו שאפילו הן מותרין טמאין שהדיוט יוכל להחזירם ושלא באומן הוזכר לכפיפה מצרית שאף האומן אינו יכול להחזירה אלא ע"י טרחא ויכול אם החזירה שלא באומן טהורה לכך הוזכר שלא באומן שאפילו שלא באומן מיטמאין:

משנה ג
והפרקלימין. בתי ידים בלא אצבעות:
וכל בית אצבעות. בתי אצבעות כל אצבע ואצבע בפני עצמו בלא בית כף:
חוץ משל קוצין. גרסינן. דאי של קייצין התנן (פרק כ"ד ט"ו) ג' פרקלינין הן של קייצין טהור מכלום אלא של קוצין והאוג נמי מצוי בין הקוצין:

משנה ה
לשטיח. על המטה:
עור הסרוק. שכורכין בו את הצמר הסרוק שלא יתלכלך:

עור הסורק. שלובשו הסורק את הצמר:

פרק כז

משנה א

שאין לה לזביז. שאע"פ שאין לו תוך כיון שראוי להניח עליו כלי קבול הוא וטמא בכלי עץ:

מוסף עליו העור כו'. אפילו במחובר לקרקע מטמא טומאת אהלים אבל עץ שחברו לקרקע אינו מטמא טומאת אהלים אבל בתלוש אפילו עץ מטמא טומאת אהלים כדתנן (בר"פ ט"ז) באהלות. האיכר עובר ומרדע על כתפו טמא משום כלים המאהילים על המת וכן פירשו בתוס' בשבת אמתני' דכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן. והרא"ש פירש מתניתין מוסף עליו העור אפילו עור דלאו בר קבול טומאה מטמא טומאת אהלים אבל עץ דלאו בר קבולי טומאה לא מיטמא טומאת אהלים. וקשיא מכדי טומאת אהלים בעור ממשכן ומשרצים ומנגעים ילפינן לה בשבת והתם בעור דבר קבולי טומאה הוא. ושיעור אהלים כתב הרע"ב טפח ולא היא דעל עצמן מביאין טומאה בכל שהן:

משום אריג. והוא שאינו רוצה לארוג יותר מטמא באריגה בכ"ש אבל אם רוצה לארוג יותר אין טמא עד שיהא בו ארבעה:

משנה ד

המקצע כו'. מכל אחד בפ"ע וכ"מ בתוספתא:

משנה ה

כסא של קטן. מ"ש הר"ש והרע"ב דבפכ"ב תנן בגדול דוקא טפח צ"ע הא לא תנן התם אלא בספסל שנטלו ב' ראשיו:

משנה ט

אא"כ נגע בו הזב. בשעת המדרס נגע בו שלא נטמא מדרס בהפסק כלים אלא בלא הפסק דרס עליה הזב ונטמא גם במגע וקודם שעשאו וילון טומאת מגע לא מעלה ולא מוריד שהוא טמא מדרס שחמור ממגע ועכשיו שעשאה וילון והלכה הימנו טומאת מדרס נשארה בו טומאת מגע:

משנה יב

שנמהה. לא שנטל החוט דא"כ מאי קמ"ל תנינא שלש על שלש שנתמעט טהור אלא שנבל ונתקלקל חוט אחד:

או שנמצא בו קשר כו'. לא זו אף זו:
רש"א כו' השבת אבדה. דהתם תלינן אימא לא הושלך מדעת אבל גבי טומאה דמדעת הושלך הכל טהור:

פרק כח

משנה ד

ושאינם מצויירות טמאות. טמא מת אבל מדרס לא וכמ"ש הרמב"ם וכדתנן שלש מטפחות הן של ספרין טמא טמא מת. ומתני' דהתם דלא כר"ג וכן מתניתין דלקמן כפה שהוא טמא כו':

משנה ה

ומטפחות שעשאו כסת טמא. גרסינן וכדבעינא למימר קמן:
זה הכלל כל ששינהו לשמו טמא. כלומר לשמו לשם תשמישו הראשונה טמא בין ששינה מפשוט לפשוט בין ששינה מקבול לקבול ובין מקבול לפשוט ומפשוט לקבול אם משתמש מעין מלאכתו ראשונה טמא. לשם אחר. שאינו מעין תשמישו ראשונה ששינה מתשמיש זו לתשמיש אחרת טהור. הלכך דחמת שנעשה לקבול שעשאו שטיח שמשתמש לשכיבה ולא לקבול ושטיח שעשאו חמת טהור. אבל חמת שעשאו תורמל שמקבול לקבול הוא דחמת משתמש לקבול ותורמל משתמש לקבול וכר שעשאו סדין אף עפ"י שהוא מקבול לפשוט לא שינה את תשמישו שכר משתמש לשכיבה וסדין משתמש לשכיבה וסדין שעשאו כר אע"פ שמפשוט לקבול הוא שניהן משתמשין לשכיבה וכן כסת שעשאו מטפחת שהוא מקבול לפשוט ושניהן לשכיבה משתמשין טמא. ובתוספתא תניא המשנה בכלי עור מן הפשוט לפשוט טמא מן הפשוט לקבול מן הקבול לפשוט מן הקבול לקבול טהור. ותנא דתוספתא ר"א ב"ר צדוק הוא דתנן (ספכ"ו) ר"א ב"ר צדוק אומר אף העושה מטפחת מן העור טמאה ומן הכסת טהורה. לא מיבעיא עור שחשב עליו לרצועות וסנדלין טהור דחשיב לדבר טהור אפילו עשה מטפחות מן הכסת ששינה לדבר טמא טהור הואיל ושינה מקבול לפשוט אלא מטפחת מן העור הוא דטמא דמפשוט לפשוט הוא:

משנה ו

מטלית שטלייה על הקופה מטמאה אחד כו'. הואיל ושינה אותה לשם אחר מבגד לקופה טהורה וקופה נטמאה מגע מדרס שנגעה במטלית משהתחיל לטלות קודם שגמר הטלייה והיא מטמאה א' ופוסל א' משום שמחוברת לקופה הטמאה מגע מדרס:

הפרישה. הקופה נשארת בטומאתה טומאת מגע מדרס והיא טהורה שכבר נטהרה כששינה אותה לשם אחר:

טלייה על הבגד. שלא שינה אותה לשם אחר. דמעיקרא בגד והשתא בגד:

מטמא שנים כו'. נשארה בטומאת מדרס שלה והבגד מטמא שנים משום חבור:

הפרישה. הבגד נשאר בטומאת מגע מדרס שנגע בה והיא נשארה בטומאת מדרס:

וכן הטולה על השק או על העור דר"מ. קסבר ר"מ שק ועור מין בגד הם ולא שינה את המטלית לשם אחר:

ר' שמעון מטהר. קסבר לאו מין בגד הן ושינה אותה לשם אחר:

ר' יוסי אומר כו'. קסבר עור לאו מין בגד שק מין בגד הוא מפני שהוא אריג:

משנה ז

חוץ מן המלל. אמטלית ומלל הוא מה שמחובר ותפור לבגד וכדאמרינן בעלמא רשאי למוללן מתוך המלל וקסבר ר"ש מטלית שלש על שלש חוץ מן המחובר ותפור לבגד מפני שהתפר ממעטו. והיינו דקא מפסיק במלל בין דיני המטלית משום דמלל נמי במטלית:

מרוח אחת אינה חבור. אפילו תפרה מלמעלה מהשפה העליונה של המטלית לבגד. דזימנין דהפיך ליה לבגד מלמטה למעלה ומטלית תלויה מג' רוחותיה על הבגד מלמטה למעלה והקרע מגולה:

משתי רוחות זו כנגד זו חבור. דא"נ הפיך ליה תו לא תלי המטלית אלא מונח אקרע דבגד:

וחכמים מטהרים. דאי הפיך ליה לבגד מצידיה הגאם השני של המטלית שאינו תפור תלויה כקרן זוית:

אר"י בד"א. שמרוח אחת אינו חבור. בטלית. שדרכו להפכו וללבשו ממטה למעלה ומעלה למטה ונמצא המטלית תלויה אבל בחלוק שאינו מהפכו ולובש אלא לובש את שלמעלה למעלה ואת שלמטה למטה. מלמעלן חבור. אפילו לא חברה אלא מרוח אחת בשפת המטלית העליונה חבור. דתו לא תלי המטלית ומונח אקרע דבגד מלמעלה למטה:

ומלמטן אינו חבור. אם חברה בשפה התחתונה של המטלית אינו חבור דמיתלא תלי מטלית ולא מנחא אקרע:

משנה ח

מדרס. לרבותא נקט דאפילו מדרס טמאין:

משנה ט

משמרת של יין וכן חלוק של יוצאת החוץ העשוי כסבכה והעושה בגד מן החרם. הנך כולהו אע"ג דחזי למדרסות טהורין. הואיל ומנוקבין נינהו ולא חזיא למילתייהו ולמילתייהו טהורין נינהו ובטלה טומאת מת מינייהו דהו' עיקר טומא' דידהו ומיוחדין לכך וכל שבטלה העיקר בטלה הטפילה כדתנן לעיל (ספי"ט). אבל כסת הסבלין אע"ג דלמילתיה טהור התם משום דמלאכתיה לא קמחתא טומאה עליה אבל אי מייחד ליה לדבר המקבל טומאה טמא אבל הנך בטלה עיקר טומאה דמייחדי לכך בטלה הטפילה. וסבכה של זקנה למילתיה נמי טמא:

משנה י

שביס שלה. שבתוך השבכה למעלה עושין חתיכת בגד מדבר אחר לנוי והוא אינו ממין השבכה אלא עושין אותו בפ"ע ותופרין אותו אח"כ בהסבכה. טמא בפ"ע. דזימנין שקיל לשביס מהאי שבכה וקיהיב ליה לשבכה אחריתי:

פרק כט

משנה א

והפיליון של ראש. כמ"ש הרמב"ם המטפחת שמשימין הנשים על ראשן. ויש פליון שהוא של כל הגוף וזהו ששנינו בפרק הרואה כתם וכן בפליום והיינו אפליון דכל כתבי:

והרדיד. וזו היא שנאמר והרדידים. נשאו את רדידי:

וקולקין. אריג של שער. והיינו דתנן בפ"ט דמקואות גבי חציצה והקלקלי שהוא דבוק שער והיינו קלקי וחבק:

והפרגוד. כפי' הר"ש והערוך שהוא כמו כתונת פסים ותרגום ירושלמי פרגודא. ותדע דחשיב לה בשבת בתוך י"ח בגדים:

משנה ב

חלוק אחד. משום סיפא דיתר מכאן אינו חבור:

משנה ח

שירי חרחור. הוא מצד השני של המרדע שמצד הא' הוא הדרבן ומצד הב' החרחור. והא דקא פסק בין דרבן לחרחור בהנך בבי ולא קתני להו בהדי הדדי שירי דרבן ד' ושירי חרחור משום דתנא סדר השיעורין הוא שונה משלש אצבעות עד עשרה טפחים מחוט מאזנים של זהבים שהוא שלש אצבעות עד של סיידין בה"א עשרה וקתני בדרבן ארבעה והדר קתני חמשה וששה ודחרחור שבעה:

פרק ל

משנה א

פשוטיהן טהורין. שכלי זכוכית צריך תוך ככלי חרס:

משנה ג

ר' יוסי אומר בבעץ טמא ובזפת טהור. לטעמיה דאמר בקומקום של חרס שעשאו בזפת הואיל ואינו יכול לקבל את החמין כצונן טהור (פ"ב ז') ה"נ בזפת טהור הואיל ואינו יכול לקבל חמין כצונן:

משנה ד

צלוחית קטנה כו' טמאה. שיכולה לינטל בידו אחת ונותן ידו למטה מפיה ומטלטלה ואינה סורחת את היד:

וגדולה כו' טהורה. שניטלת בשתי ידים וצריך לאחוז בכל הכלי בשתי ידיו כיון שגדולה היא ונמצאת סורחת מלמעלה כנגד פיה את היד:

של פלייטון. שהיא כ"כ קטנה שכולה נכנסת לתוך ידו וסורחת את ידו מלמעלה:

לגינין גדולים. שאינן ניטלין כלל אלא עומדין על הארץ והוא כובש כבשין לתוכן:

טמאין. שאינן סורחין את היד:

אשריך כלים כו'. שהעולם נחלק לשלשה. שמים ארץ וימים. והארץ נקראת כל שכוללת כל הבריות וכל הצמחים וכל הדוממים וכל שבארץ הן טמאין. וים כולל כל הטהרות שכל שבים טהור וכל הנטמא ממה שבארץ מיטהרין במים כגון אדם וכלי שטף. שמים הן תשעה רקיעים כנודע לכל היודע. ובכללן הן אחד עשר ט' רקיעים וארץ וים וכנגדן א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"פ ז"ע ח"ס ט"ן י"ם כ"ל תשעה כנגד תשעה רקיעים י"ם כנגד י"ם כ"ל כנגד הארץ שנקראת כל. נמצא בא"ת ב"ש י"ם מתחלה ואח"כ כ"ל שהוא כנגד הארץ. אבל כלים אשריך כלים שמתחלה כל ואח"כ ים שבכלים יש תיבת כל ים שנכנסת בטומאה בתיבת כל שהוא כנגד הארץ וכל שבארץ טמאין ויצאת בטהרה בתיבת ים שכל שבים טהור ושבארץ נטהרין בים: